

Παναγιώτης Σ. Πούλος

Αναπληρωτής καθηγητής Φιλοσοφίας και Αισθητικής
Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης
Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών

Τόπος και χρονολογία γέννησης: Αθήνα, 01/01/1954

Διεύθυνση κατοικίας: Λεωφόρος Ποσειδώνος 12
17561 Παλαιό Φάληρο

Τηλέφωνο εργασίας: 210-4801283

Τηλέφωνο κατοικίας: 210-9830139

Κινητό: 00306974729207

Ηλεκτρονική διεύθυνση: p-poulos@otenet.gr

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2018

Γεννήθηκα στην Αθήνα, όπου έζησα τα παιδικά και τα μαθητικά μου χρόνια. Στα πρώτα χρόνια των σπουδών μου, τα ενδιαφέροντά μου επικεντρώνονται στα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες, τη γεωγραφία, την ιστορία και τις ξένες γλώσσες (γαλλικά, αγγλικά). Στα τελευταία έτη των γυμνασιακών σπουδών μου, τα ενδιαφέροντά μου στρέφονται σταδιακά από τις θετικές στις θεωρητικές επιστήμες (Ιστορία, Λογοτεχνία, Φιλοσοφία, Κοινωνιολογία, Πολιτικές Επιστήμες) και τις τέχνες. Στα χρόνια του Λυκείου, μαθαίνω άλλες δύο ξένες γλώσσες (γερμανικά στο Ινστιτούτο Γκαίτε και ισπανικά με καθηγήτρια την Ιουλία Ιατρίδη). Εμπεδώνω τις γνώσεις μου σχετικά με την αγγλική και γαλλική φιλοσοφική και λογοτεχνική παράδοση, χωρίς να μειώνεται ωστόσο το ενδιαφέρον μου για τις θετικές επιστήμες και τις διαφορετικές μορφές επιστημονικής αλήθειας και απόδειξης.

Με την αποφοίτησή μου από το Κολλέγιο Αθηνών (Ψυχικό) τον Ιούνιο του 1972, έχω πάρει την απόφαση να σπουδάσω Φιλοσοφία στη Γαλλία και, βάσει της ισχύουσας νομοθεσίας σχετικά με την ισοδυναμία ανάμεσα στο ελληνικό Απολυτήριο και το γαλλικό Baccalauréat, εγγράφομαι στο Τμήμα Ιστορίας της Τέχνης, Μαθηματικών και Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Παρίσι-X-Ναντέρ, όπου και παρακολουθώ με επιτυχία τα μαθήματα του Α΄ έτους (1972-1973).

Στα μαθήματα περιλαμβάνονται σαν γνωστικά αντικείμενα η Βασική Φιλοσοφία, η Τυπική Λογική (διδάσκων: Igor Reznicoff), τα Γερμανικά (διδάσκων: J.-R. Ladmiral) και τα Αρχαία Ελληνικά (διδάσκουσα: Clémence Rampoux) ως γλώσσες της φιλοσοφίας, η ιστορία της φιλοσοφίας κατά τον 19ο και 20ό αιώνα – από τον Καντ και τον Έγκελο στον Ερνστ Κασσίρερ (διδάσκοντες: Emmanuel Lévinas και Pierre Caussat), η ιστορία της μαρξικής σκέψης υπό το πρίσμα της συμβολής της πρόσφατα δημοσιευμένης *Αναπαραγωγής* του Pierre Bourdieu (διδάσκων: Jacques Bidet).

Το ίδιο συμβαίνει και με τα μαθήματα που παρακολουθώ κατά το Β΄ έτος (1973-1974), βάσει των οποίων αποκτώ το δίπλωμα D.U.E.L. (Diplôme Universitaire d'Études Littéraires, με ειδίκευση στη Φιλοσοφία) τον Ιούνιο του 1974.

Τα μαθήματα περιλαμβάνουν σαν γνωστικά αντικείμενα τα Γερμανικά ως φιλοσοφική γλώσσα (διδάσκων: J.-R. Ladmiral), την Εισαγωγή στις Μαθηματικές Γλώσσες, την Εισαγωγή στην Άλγεβρα και τον Λογισμό, την Επιστημολογία και την Ιστορία των Επιστημών, την Ιστορία της Κλασικής και Σύγχρονης σκέψης, τη Γενική Σημειολογία, την Ιστορία της μαρξικής σκέψης (διδάσκων: Georges Labica).

Αποκτώ το δίπλωμα Licence ès Lettres με ειδίκευση στη Φιλοσοφία τον Οκτώβριο του 1975. Τα μαθήματα περιλαμβάνουν σαν γνωστικά αντικείμενα την Ιστορία της Αρχαίας Σκέψης (Πλάτων), την Ιστορία της Αγγλικής Φιλοσοφίας (Λοκ, Μπέρκλεϋ,

Χιουμ), τα Αγγλικά ως φιλοσοφική γλώσσα (διδάσκων: J.-L. Lecercle), τη Γαλλική γλώσσα, τη Γλωσσολογία, καθώς και την Εισαγωγή στην Ιταλική γλώσσα, πολιτισμό και λογοτεχνία.

Κατά τη διάρκεια των προπτυχιακών αυτών πανεπιστημιακών σπουδών, συμμετέχω ενεργά στα κοινωνικά, πολιτιστικά και πολιτικά δρώμενα της γαλλικής πρωτεύουσας, συμβάλλοντας, στο μέτρο των δυνάμεών μου και από κοινού με τους υπόλοιπους έλληνες φοιτητές του Παρισιού, στη διεθνή απομόνωση και καταδίκη του δικτατορικού καθεστώτος στην Ελλάδα.

Τόσο το ενδιαφέρον μου για τα ζητήματα Γλωσσολογίας, Σημειωτικής-Αισθητικής, Κοινωνιολογίας και Ιστορίας, όσο και η σημαντική επιρροή την οποία ασκούν εκείνη την περίοδο οι θεωρητικές απόψεις του γάλλου φιλοσόφου Louis Althusser και των μαθητών του, με οδηγούν να μελετήσω στην πτυχιακή μου εργασία την αισθητική και πολιτική φιλοσοφία του ούγγρου στοχαστή Γκιόργκυ Λούκατς, όπως αυτή εκφράζεται στα έργα της νεότητάς του (*Η ψυχή και οι μορφές, Θεωρία του μυθιστορήματος, Ιστορία και ταξική συνείδηση*, 1909-1922), με σκοπό να οροθετήσω καλύτερα τις διάφορες εκδοχές της έννοιας του μαρξικού ιστορισμού, βελτιώνοντας παράλληλα τις γνώσεις μου σχετικά με τη γερμανική φιλοσοφική και λογοτεχνική παράδοση (Καντ, Έγκελς, Γκαίτε, Σίλλερ, Μαρξ, Μαξ Βέμπερ), τη νεότερη αγγλική προβληματική της ιστοριογραφίας και των αναδύμενων τότε πολιτισμικών σπουδών, καθώς και την ιταλική πολιτικο-φιλοσοφική και ιστοριοκρατική παράδοση (Μακιαβέλλι, Βίκο, Κρότσε, Γκράμσι, και, μεταγενέστερα, Αρνάλντο Μομιλιάνο και Κάρλο Γκίνσμπουργκ).

Τον Οκτώβριο του 1977, αποκτώ το πτυχίο της Φιλοσοφίας (*Maîtrise ès lettres d'enseignement de Philosophie*) με επίδοση: *Άριστα (très bien)*, συμμετέχοντας στο σεμινάριο του καθηγητή Φιλοσοφίας Georges Labica με αντικείμενο την “Κριτική των ιδεολογιών” (επίδοση: *Άριστα - Très bien*) και έπειτα από την υποβολή και την κρίση της πτυχιακής μου εργασίας, η οποία συντάσσεται υπό την επίβλεψη του ιδίου.

Την επόμενη χρονιά, επιλέγω να εμβαθύνω σε μαθήματα Τυπικής Λογικής (Συνολοθεωρία και Φιλοσοφία των Μαθηματικών: Κάντορ, Χίλμπερτ, Brouwer, με διδάσκοντα τον Iegor Reznicoff, μαθητή του Georg Kreisel), Μαθηματικών (Γραμμική Άλγεβρα, Άλγεβρα του Boole, Θεωρία Αυτομάτων και Λογισμικότητα, με διδάσκοντα τον μαθηματικό, θεωρητικό της Ποιητικής και ποιητή Jacques Roubaud), Επιστημολογίας και Ιστορίας των Επιστημών (Ευκλείδεια Γεωμετρία, Λάιμπνιτς, Παράδοση του Θετικισμού από τον Κοντ έως τον Χέμπελ, με διδάσκοντες τους Maurice Caveing και Jacques Merleau-Ponty), με σκοπό να ολοκληρώσω τον κύκλο μαθημάτων που οδηγούν στο πτυχίο

Μαθηματικής Λογικής, δηλαδή την *Maîtrise de Logique à 4 certificats*, την οποία αποκτώ τον Ιούνιο του 1978.

Παράλληλα, αποκτώ την ίδια ακαδημαϊκή χρονιά το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στη Φιλοσοφία (*D.E.A. de Philosophie*), με εξειδίκευση στην “Ιστορία και κριτική των ιδεολογιών, των μύθων και των θρησκειών”, υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Φιλοσοφίας Henry Duméry.

Με σκοπό την ολοκλήρωση αυτού του μεταπτυχιακού διπλώματος, το οποίο απαιτεί τη συμμετοχή και την εκπόνηση εργασιών στο πλαίσιο τριών σεμιναρίων, παρακολουθώ τα σεμινάρια των Henri Duméry και Georges Labica στη Ναντέρ, καθώς και το σεμινάριο του θρησκευτολόγου Jean-Robert Armogathe στην *École Pratique des Hautes Études* (5e section): παραδίδω εργασίες σχετικές με το έργο του Βέλγου φιλοσόφου Jean Ladrière, καθώς και των Γερμανών φιλοσόφων Ernst Bloch και Jürgen Habermas, το έργο των οποίων αρχίζει να γίνεται ευρύτερα γνωστό στη Γαλλία εκείνη την περίοδο. Αποκτώ το Μεταπτυχιακό Δίπλωμα στη Φιλοσοφία (*D.E.A.*) τον Ιούνιο του 1978, με επίδοση *Λίαν Καλώς* (*Bien*).

Ωστόσο, τόσο η πρόσληψή μου (1977-1983) από το Τμήμα Φιλοσοφίας της Ναντέρ με σύμβαση εντεταλμένου διδασκαλίας (*moniteur*) όσο και η εργασία μου ως βιβλιοθηκάρη (1977-1983) στη βιβλιοθήκη του Τμήματος Φιλοσοφίας στρέφουν τα ενδιαφέροντά μου προς νέους ορίζοντες: αρχίζω, αφενός, να ασχολούμαι πιο συστηματικά με την Ιστορία της Φιλοσοφίας (αρχαία, μεσαιωνική, νεότερη και σύγχρονη περίοδος) και, αφετέρου, να επικεντρώνω τα ερευνητικά ενδιαφέροντά μου στον χώρο της Ψυχανάλυσης, της Αισθητικής και της Ποιητικής.

Καθοριστική, ως προς τη στροφή αυτή, είναι τόσο η ανάγνωση (1978-1984) του έργου του Σταντάλ, της *Αισθηματικής αγωγής* του Φλωμπέρ, των μυθιστορημάτων *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* του Μαρσέλ Προυστ και *Ο άνθρωπος χωρίς ιδιότητες* του Ρόμπερτ Μούζιλ, όσο και η παρακολούθηση (1979-1983) των παραδόσεων του Υνον Belaval στη Σορβόνη (Καρτέσιος και Λάμπνιτς, Ντιντερό και αιώνας των Φώτων, Η έννοια του χρόνου), καθώς και των σεμιναρίων των Jacques Brunschwig (Πλάτων, Αριστοτέλης, και όλως ιδιαίτερα το σεμινάριο με αντικείμενο το -αναδυόμενο τότε- διεθνές ερευνητικό ενδιαφέρον για την ελληνιστική φιλοσοφική σκέψη), Alain de Libera (ποικιλομορφία και πολυπολιτισμικότητα της μεσαιωνικής σκέψης), Jean-Marie Beyssade (Καρτέσιος, Σπινόζα) και Pierre Kaufmann (ψυχανάλυση, ψυχολογία της Μορφής και Τοπολογική Θεωρία του Πεδίου του Kurt Lewin, αισθητική, ιστορία της τέχνης και ανθρωπολογικές θεωρίες του πολιτισμού) στη Ναντέρ.

Στον τελευταίο διδάσκοντα οφείλω ιδιαίτερα την πρώτη συστηματική ενασχόληση με τη φροϋδική έννοια της μετουσίωσης, σε συνδυασμό με μια συστηματική θέαση της ιστορίας της τέχνης, των πολιτισμών και της αισθητικής, και ιδιαίτερα μέσα από τον συσχετισμό των απαρχών της ψυχαναλυτικής προβληματικής με τη γερμανόφωνη εκδοχή της έννοιας της «θεωρίας και ιστορίας της τέχνης» (παραδόσεις της Kulturwissenschaft και της Kunstwissenschaft, στο πλαίσιο των ποικίλων συμβολών των Jacob Burckhardt, Alois Riegl, Aby Warburg, Erwin Panofsky, Edgar Wind, Ernst Gombrich κ.ά.), συμβολές που θα μου δοθεί αργότερα η δυνατότητα να τις συγκρίνω τόσο με τις μελέτες δύο βρετανών στοχαστών της Αισθητικής και της Θεωρίας της Τέχνης, δηλαδή του Ρίτσαρντ Βόλχαϊμ (*Art and Its Objects*, 1980) και του Μάικελ Πόντρο (*The Manifold in Perception*, 1972, *The Critical Historians of Art*, 1982), όσο και με τις συμβολές των αμερικανών θεωρητικών της τέχνης Meyer Shapiro και Michael Fried.

Πρόκειται για μια συστηματική ενασχόληση με τον γερμανόφωνο, κατά κύριο λόγο, πυρήνα της Θεωρίας της Τέχνης, που προλειαίνει το έδαφος για μια μεταγενέστερη σύγκριση με τις υποθέσεις εργασίας της Claude Imbert, ομότιμης καθηγήτριας Φιλοσοφίας στην École Normale Supérieure (*Phénoménologies et langues formulaires*, Παρίσι, 1992, *Pour une histoire de la logique: un héritage platonicien*, Παρίσι, 1999, *Maurice Merleau-Ponty*, Παρίσι, 2005, *Lévi-Strauss. Le passage du Nord-Ouest*, Παρίσι, 2008), αναφορικά με τη μακρά διάρκεια που διέπει την ευρωπαϊκή ιστορία και θεωρία των συμβολικών μορφών, και ειδικότερα τις σχέσεις μεταξύ Λογικής, Ανθρωπολογίας και Αισθητικής.

Οι παραπάνω δάσκαλοι, παράλληλα με τα μαθήματα που είχα αντλήσει νωρίτερα από το έργο και τη διδασκαλία του Νίκου Σβορώνου και (εμμέσως) από τους συμμετέχοντες στο παρισινό σεμινάριο του Κ. Θ. Δημαρά σε ό, τι αφορά την ιστορία και τα ζητήματα του Νέου Ελληνισμού, με μούσιν αφενός στην ιστορικο-φιλολογική και λογική αυστηρότητα που πρέπει να διέπει την προσέγγιση ενός συγκεκριμένου σώματος κειμένων, αφετέρου στην —εκ πρώτης όψεως προβληματική, τουλάχιστον για όποιον έχει εργαστεί με πιο παραδοσιακό τρόπο στον χώρο των φιλοσοφικών σπουδών— διάσταση του ασυνειδήτου, και στις επιπτώσεις της ως προς τη θεώρηση της λογικής που διέπει τη δημιουργική διαδικασία, με όχημα τη μελέτη ενός συγκεκριμένου έργου τέχνης.

Κοντολογίς, οι παραπάνω δάσκαλοι με μούσιν, παράλληλα με τη γλωσσική και γραμματική πειθαρχία την οποία αντλώ από τις ποικίλες χρήσεις του γλωσσικού εργαλείου στα έργα των Σταντάλ, Φλωμπέρ, Μαρσέλ Προυστ και Ρόμπερτ Μούζιλ, καθώς και με τη γλωσσολογική θεωρία των πράξεων της εκφοράς του λόγου την οποία αναπτύσσει εκείνη την περίοδο ο γάλλος γλωσσολόγος Αντουάν Κυλιολί (1926-2018), σε μια πρώτη επίγνωση των ιδιαίτερων φιλολογικών, μεθοδολογικών και επιστημολογικών

προβλημάτων που πρόκειται να αντιμετωπίσω, με άλλα λόγια στο να προσέχω εφεξής τόσο *αυτό που λέω* όσο και *πώς το λέω* (συγκρότηση του επιχειρήματος), και μάλιστα *πότε το λέω* (με άλλα λόγια, εφόσον έχει εξασφαλιστεί η πληρότητα της διερεύνησης).

Την περίοδο αυτή κάνω μια πρώτη απόπειρα συγγραφής μιας διδακτορικής διατριβής με αντικείμενο την «Έννοια του χαμένου χρόνου στον Μαρσέλ Προυστ», υπό την εποπτεία του καθηγητή Ψυχοκοινωνιολογίας της Γνώσης στο Πανεπιστήμιο Παρίσι-X-Nαντέρ Pierre Kaufmann. Πρόκειται για μια απόπειρα η οποία δεν ολοκληρώνεται, καθώς συνειδητοποιώ τη —συνάμα γλωσσική, φιλολογική και φιλοσοφική— δυσκολία της εκπόνησης μιας διατριβής στη Φιλοσοφία με αυτό το αντικείμενο. Επιπλέον, τόσο επαγγελματικοί όσο και οικογενειακοί λόγοι με οδηγούν να επιστρέψω στην Ελλάδα (1984).

Δεν παύω ωστόσο, στον ελεύθερο χρόνο μου, όπως και σε μεταγενέστερες διαμονές στη Γαλλία να ασχολούμαι συστηματικά με το ζήτημα (συστηματικές έρευνες στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας, στη Βιβλιοθήκη της Σορβόνης, στη Βιβλιοθήκη Τέχνης Jacques Doucet, στη Βιβλιοθήκη Τέχνης Wassili Kandinsky του Κέντρου Ζωρζ Πομπιντού), να διατυπώνω γραπτά τις σκέψεις μου (έχω συντάξει στα γαλλικά τις πρώτες εκατόν πενήντα σελίδες μιας μελέτης για την έννοια του χαμένου χρόνου στον Μαρσέλ Προυστ), να συλλέγω και να συστηματοποιώ το ποικίλο υλικό μου, να διατυπώνω ερωτήματα και υποθέσεις εργασίας τόσο για το ολόένα διευρυνόμενο εκείνη την περίοδο αρχείο του έργου όσο και για τα εννοιακά ζητήματα (δράση των γνωμόνων της τέχνης) που θέτει η διεργασία οικοδόμησης του μυθιστορήματος εν σχέσει με τις υπόλοιπες δημοσιεύσεις (*Τέρψεις και Ημέραι, Μιμήσεις και Ανάλεκτα* κ.ά.), τις προδημοσιεύσεις αποσπασμάτων του μυθιστορήματος σε εφημερίδες και περιοδικά, καθώς και με τις σχολιασμένες μεταφράσεις του συγγραφέα (*Η Βιβλος της Αμιένης και Το σουσάμι και οι κρίνοι* του Τζων Ράσκιν), στο πλαίσιο των ευρύτερων ευρωπαϊκών συμφραζομένων του εγχειρήματος.

Είναι μια δεκαετής περίοδος επίμονης (αποκλειστικά με φωτοαντιγραφικά μέσα) και εξονυχιστικής διερεύνησης του αρχείου του έργου του Προυστ και των συμφραζομένων του (βιογραφίες, τεκμήρια, εικονογραφία κ.ά.), μελέτης της πλούσιας ιστορίας των κριτικών του προσεγγίσεων (γαλλόφωνες, γερμανόφωνες, αγγλόφωνες, ιταλικές, ελληνικές), των επιστολών και των μετά θάνατον δημοσιευμένων κειμένων (*Ζαν Σαντέιγ, Εναντίον του Σαιντ-Μπεβ* κ.ά.) του συγγραφέα, καθώς και επισκέψεων σε ευρωπαϊκά μουσεία και αρχιτεκτονικά μνημεία, ακροάσεων μουσικών και λυρικών έργων, όπως και ποικίλων αναγνώσεων στον χώρο της Αισθητικής και της Ιστορίας της Τέχνης (σχέση του Προυστ με τη μεσαιωνική Αρχιτεκτονική, την ιταλική Αναγέννηση, τον Μανιερισμό και το Μπαρόκ, την ολλανδική ζωγραφική, τον Μανέ, τον Ρενουάρ, τον Μονέ

και τον Μπωντλαίρ, με τους άγγλους τεχνοκριτικούς Τζων Ράσκιν και Ουόλτερ Πέιτερ, και γενικότερα με την Ιστορία και τη Θεωρία της ζωγραφικής, της λογοτεχνικής θεωρίας και της λογοτεχνικής κριτικής, της μουσικής, του μελοδράματος, της φωτογραφίας, του θεάτρου, του κινηματογράφου).

Έρχομαι παράλληλα σε επαφή με το πεδίο των γενετικών ερευνών (σύμφωνα με την παράδοση της *critique génétique*, η οποία εγκαινιάζεται εκείνη την περίοδο στη Γαλλία βάσει της εργασίας του Louis Haye από τους ερευνητές Claudine Quemar και Bernard Brun με την ίδρυση του περιοδικού *Bulletin d'informations proustiennes*), πεδίο το οποίο συγκροτείται με όχημα τα χειρόγραφα και τις πολλαπλές στρώσεις γραφής του μυθιστορήματος, τις καινούργιες εκδόσεις της *Αλληλογραφίας* του συγγραφέα και του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, ένα σύνολο εργασιών που προλειαίνει το έδαφος για τη δεύτερη έκδοση του μυθιστορήματος στη Βιβλιοθήκη της Πλειάδας (1987-1989, επιμέλεια Jean-Yves Tadié), καθώς και για την πρώτη χρονολογική έκδοση της *Αλληλογραφίας του Μαρσέλ Προυστ* σε 21 τόμους (1981-1993, επιμέλεια Philip Kolb), και αποτελεί το υπόβαθρο για τον τρόπο εργασίας που θα υιοθετήσω στη μετέπειτα εκδοτική και μεταφραστική μου απόπειρα, μεταγενέστερα σε συνδυασμό και με τις νέες δυνατότητες που προσφέρουν εδώ και μια δεκαετία τα μέσα του ψηφιακού πολιτισμού (διαδίκτυο, ιστότοποι, ηχογραφήσεις του μυθιστορήματος, κ.ά.)

Παράλληλα, την ίδια εποχή δημοσιεύεται το ιδιαίτερα αξιόλογο βιβλίο του Ρίτσαρντ Βόλχαϊμ *Painting as an Art* (1987), το οποίο, τόσο με τις λιγότες αλλά αποφασιστικής σημασίας αναφορές του στον Προυστ (και τον Σαρντέν) όσο και με την πρωτότυπη κριτική θεώρηση της ζωγραφικής ως τέχνης (αντλώντας παραδείγματα από την εικαστική δημιουργία των Friedrich, Frans Hals, Rembrandt, Manet, Poussin, Ingres, Picasso, Tiziano, De Kooning, Giovanni Bellini κ.ά.), στρέφει την έρευνά μου προς την κατεύθυνση μιας γενικής θεωρίας του εικαστικού νοήματος και της αισθητικής αξίας, σε ένα σημείο όπου συγκλίνουν η ιδεοκρατική και η αναλυτική φιλοσοφική θεώρηση (Bradley, Collingwood, Wittgenstein, Ryle, Burnyeat, Davidson), η ψυχαναλυτική προβληματική (Freud, Melanie Klein), η βρετανική τεχνοκριτική παράδοση (Ruskin, Pater, Stokes) και η επιστημονική παράδοση του Ινστιτούτου Warburg (Λονδίνο) στον χώρο της Ιστορίας και της Θεωρίας της Τέχνης (Gombrich, Francis Yates κ.ά.).

Την ίδια χρονική περίοδο (1987) γνωρίζω τον Παύλο Ζάννα, με τον οποίο συζητώ τα προβλήματα που σχετίζονται τόσο με τη μελέτη μου όσο και με τη μετάφραση και την έκδοση του μυθιστορήματος του Προυστ στα ελληνικά, και με τον οποίο συνδέομαι φιλικά μέχρι τον αδόκητο θάνατό του, τον Δεκέμβριο του 1989.

Ο θάνατος αυτός μου θέτει το δίλημμα της συνέχισης και της ολοκλήρωσης της μετάφρασης του μυθιστορήματος του Προυστ στο πλαίσιο μιας κριτικής επανέκδοσης της εργασίας του. Με δεδομένο το γεγονός ότι τόσο οι γνώσεις για τη ζωή και το έργο του Γάλλου συγγραφέα όσο και το ίδιο το κείμενο του μυθιστορήματος έχουν μεταβληθεί ριζικά από το 1969 —δηλαδή από τη στιγμή που ο μεταφραστής αρχίζει το εγχείρημά του στις αντίξοες συνθήκες κράτησης των φυλακών της Αίγινας, με την παρότρυνση και τη συνδρομή του Στρατή Τσίρκα—, θεωρώ πως είναι φρόνιμο, παράλληλα με την απόκτηση της απαραίτητης μεταφραστικής πείρας, να διατυπωθεί από τον διάδοχο μεταφραστή-επιμελητή και κάποιο γενικότερο σκεπτικό σε ό, τι αφορά τη δυνατότητα επανέκδοσης και ολοκλήρωσης του εγχειρήματος. Προς την κατεύθυνση αυτή, παίρνω τις ακόλουθες αποφάσεις:

1) Να αποκτήσω μεταφραστική και διδακτική πείρα, ξεκινώντας από κείμενα που μου είναι πιο προσιτά (κείμενα από τον χώρο της Φιλοσοφίας και των Επιστημών του Ανθρώπου) και προσεγγίζοντας σταδιακά τον χώρο της λογοτεχνικής μετάφρασης:

Συμμετέχω ενεργά (1992-2000) στην ίδρυση της αστικής, μη κερδοσκοπικής Εταιρείας Μελέτης των Επιστημών του Ανθρώπου (Ε.Μ.Ε.Α.) και συμβάλλω στη διοργάνωση ορισμένων διεθνών διεπιστημονικών εργαστηρίων. Επιμελούμαι την έκδοση των πρακτικών τους (βλ. παρακάτω Επιστημονικές επιμέλειες τόμων, αρ. 1), μεταφράζω και επιμελούμαι κείμενα της γαλλικής φιλοσοφικής παράδοσης (βλ. παρακάτω: Μεταφράσεις/Θεωρήσεις μεταφράσεων: Pierre Macherey, «Για μια φυσική ιστορία των γνωμόνων», Gilles Deleuze, Δοκίμιο για τον Χιουμ, Barbara Cassin, «Μεταφράζοντας τα μη μεταφράσιμα», Georges Canguilhem, «Τι είναι η ψυχολογία;»). Ιδιαίτερα, με την έκδοση/μετάφραση της μελέτης του Ζιλ Ντελέζ *Εμπειρισμός και υποκειμενικότητα. Δοκίμιο για την ανθρώπινη φύση κατά τον Χιουμ* (1995), η οποία μου δίνει την ευκαιρία να προσεγγίσω εκ του σύνεγγυς το ζήτημα μιας πολιτισμικής διασταύρωσης (μεταξύ της αγγλικής και της γαλλικής παράδοσης), τίθενται οι βάσεις για τη μεταγενέστερη επιμελητική και μεταφραστική πρακτική μου.

Αποδέχομαι, παράλληλα, την πρόταση του Κέντρου Λογοτεχνικής Μετάφρασης (CTL) του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών (Πέτρος Παπαδόπουλος, Φίλιππος Δρακονταΐδης, Τίτος Πατρίκιος, Catherine Velissaris) να συνεχίσω τη διδασκαλία του Παύλου Ζάννα και να διδάξω (1991-2001) από κοινού με τον ποιητή και κοινωνιολόγο Τίτο Πατρίκιο το μάθημα των τεχνικών της λογοτεχνικής μετάφρασης, μάθημα στο πλαίσιο του οποίου ασκούμε στη μετάφραση τόσο φιλοσοφικών κειμένων (Μονταίνιος, Καρτέσιος, Πασκάλ, Ντ' Αλαμπέρ, Μοντεσκιέ, Ρουσσώ, Μαιν ντε Μπιράν, Κουρνό,

Μπερξόν, Μερλώ-Ποντύ, Φουκώ κ.ά.) όσο και λογοτεχνικών (Ντιντερό, Σαντ, Σταντάλ, Φλωμπέρ, Μπαλζάκ, Βαλερύ, Προυστ, Σαιν Τζων-Περς, Κλωντ Σιμόν κ.ά.).

Το Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης συγκροτεί παράλληλα και τον χώρο όπου διαχέονται για πρώτη φορά στην Ελλάδα οι απόψεις του Antoine Berman γύρω από το θεωρητικό ζήτημα που θέτει η διεργασία της μετάφρασης και προλειαίνει επομένως το έδαφος στη συγκρότηση των μεταφρασεολογικών σπουδών στην Ελλάδα.

Επιπλέον, αποκτώ μια πρώτη ακαδημαϊκή εκπαιδευτική πείρα διδάσκοντας ως εντεταλμένος λέκτωρ με σύμβαση Π.Δ. 407/80 το μάθημα “Εισαγωγή στη Φιλοσοφία” στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην προσχολική ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών κατά τα εαρινά εξάμηνα των ακαδημαϊκών ετών 1996-1997 και 1997-1998.

2) Να προσπαθήσω να διατυπώσω στα ελληνικά κάποιες βασικές υποθέσεις εργασίας γύρω από το εγχείρημα του Προυστ: για τον σκοπό αυτό, συμμετέχω ενεργά σε ημερίδες και συνέδρια, γράφω σε εφημερίδες και δημοσιεύω σε επιστημονικά περιοδικά, και κυρίως αναλαμβάνω (1994), έπειτα από πρόταση του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, την ευθύνη για τον σχεδιασμό, με βάση τα καινούργια εκδοτικά δεδομένα, της κριτικής θεώρησης και ολοκλήρωσης μιας καινούργιας, επτάτομης έκδοσης του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* στα ελληνικά.

Ακολουθώντας και ολοένα προσδιορίζοντας καλύτερα τις αρχές της κριτικο-φιλολογικής και μεταφραστικής επεξεργασίας στις οποίες είχα καταλήξει με την έκδοση/μετάφραση της μελέτης του Ζιλ Ντελέζ και την επιμέλεια του συλλογικού τόμου *Περί κατασκευής* (1996), επανεκδίδω κριτικά (1996-2004), εμπλουτίζοντας με αποφασιστικό τρόπο το σώμα των σημειώσεων, των συνόψεων και των επιμέτρων όσο και παρεμβαίνοντας «μικροχειρουργικά» -χωρίς δηλαδή να θίγω το πνεύμα της μεταφραστικής εργασίας του προκατόχου μου- στο ίδιο το σώμα της μεταφραστικής εργασίας (ζητήματα εκδοτικής συνοχής των 3.000 σελίδων, στίξης, τυπογραφικής εμφάνισης κ.ά.), τους πέντε πρώτους τόμους του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, που αντιστοιχούν λίγο έως πολύ (με εξαίρεση το δεύτερο μισό της *Φυλακισμένης*, το οποίο δημοσιεύεται σε δική μου μετάφραση) στο σύνολο της μεταφραστικής και κριτικής εργασίας (κείμενα για τη μετάφραση) του Παύλου Ζάννα.

Έπειτα από τη δημοσίευση του έκτου τόμου του μυθιστορήματος, της *Αλυπερτίν αγνοούμενης* (2014), της πιο σύντομης αλλά, κατά την άποψή μου, σταυρικής σημασίας ενότητας για την κατανόηση της δυναμικής του προυστικού εγχειρήματος (διεργασία του πένθους και λογική της μεταβίβασης), στο στάδιο της εκτύπωσης βρίσκεται σήμερα η τελευταία ενότητα του μυθιστορήματος, δηλαδή *Ο ανακτημένος Χρόνος*, στον οποίο καταγράφονται με ακρίβεια τόσο η αντικατάσταση της παραδοσιακής αισθητικής θεωρίας

του συγγραφέα από μια ποιητική της μεταφρασσιμότητας όσο και ο ακριβέστερος προσδιορισμός του γνωσιακού αντικειμένου και της ηθικοπολιτικής διάστασης του μυθιστορήματος (οι ζωτικοί και κοινωνικοί γνώμονες της τέχνης), και στον οποίο περιλαμβάνονται 700 περίπου σημειώσεις, οι οποίες παραπέμπουν στις επτά ενότητες του μυθιστορήματος και το σύνολο του προυστικού κόρπους, παρέχοντας τη δυνατότητα στον έλληνα αναγνώστη να κάνει τη δική του πλοήγηση στο ιδιαίτερα πυκνό σώμα του μυθιστορήματος του Προυστ.

3) Με βάση την αποκτηθείσα θεωρητική, διδακτική και μεταφραστική εμπειρία, να ολοκληρώσω την εργασία μου για τον Προυστ στα γαλλικά, θέτοντας πλέον ως θεωρητικό διακύβευμα τη δυνατότητα συσχετισμού και σύμπλευσης ανάμεσα στον *τρόπο οικοδόμησης* του μυθιστορηματικού εγχειρήματος του Μαρσέλ Προυστ (Λογοτεχνία, γλωσσολογία και ποιητική θεωρία) και στο ζήτημα του Χρόνου (Φιλοσοφία και αισθητική θεωρία): για τον σκοπό αυτό, στηριζόμενος σε μελέτες αναφορικά με την έννοια της «λογοτεχνικής φιλοσοφίας» («philosophie littéraire»: βλ. τις μεταγενέστερες δημοσιεύσεις του Pierre Macherey *Philosopher avec la littérature. Exercices de philosophie littéraire*, 2013 (πρώτη έκδοση 1990), *Études de philosophie littéraire*, 2014), καθώς και στις συμβουλές και τις παροτρύνσεις του καθηγητή Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο της Λίλλης III Pierre Macherey (ο οποίος μου επισημαίνει, μεταξύ άλλων, την ανάγκη να επικεντρώσω την προσοχή μου στις τρεις βασικές φιλοσοφικές αναγνώσεις του έργου του Προυστ, δηλαδή τις μελέτες του Ζιλ Ντελέζ, του Πωλ Ρικέρ και του Βενσάν Ντεκόμπ), εγγράφομαι το 1995 ως υποψήφιος διδάκτωρ του εν λόγω Πανεπιστημίου, και, υπό την εποπτεία του τελευταίου, συντάσσω και υποστηρίζω το 2000 μια διδακτορική διατριβή με ειδίκευση στη Φιλοσοφία και με τίτλο: *Λογοτεχνία και Φιλοσοφία: ο ρυθμιστικός ρόλος της χρονικότητας στην οικοδόμηση του έργου του Μαρσέλ Προυστ* (επίδοση très honorable avec félicitations du jury).

Ιδρυτικό μέλος της αστικής, μη κερδοσκοπικής εταιρείας με την επωνυμία Ευρωπαϊκό Κέντρο Μετάφρασης Λογοτεχνίας και Επιστημών του Ανθρώπου (EKEMEL), ασκώ από τον Απρίλιο του 2001 έως τον Δεκέμβριο του 2004 τα καθήκοντα του διευθυντή του διαγλωσσικού (αγγλικά, γαλλικά, γερμανικά, ισπανικά, ιταλικά) τμήματος Φιλοσοφίας και Επιστημών του Ανθρώπου, συντονίζω τις επιλογές των διδασκόντων των μηνιαίων σεμιναρίων σε αυτόν τον κλάδο όλων των τμημάτων, συντάσσω ορισμένα κείμενα για τη μηνιαία ηλεκτρονική έκδοση του EKEMEL, τον *Απηλιώτη*, διοργανώνω δημόσιες εκδηλώσεις με αντικείμενο τα ζητήματα μετάφρασης στα πεδία της Πολιτικής Φιλοσοφίας, της Αρχαίας Σκέψης, της Ιστορίας της Τέχνης και της Ψυχανάλυσης,

συντονίζω τις σχέσεις του ΕΚΕΜΕΛ με το Διεθνές Κολέγιο της Φιλοσοφίας (Barbara Cassin), με την École Pratique des Hautes Études (Heinz Wismann, François Hartog) και με το Collège de France (εκδήλωση για τον Jacques Bouveresse) διοργανώνοντας στην Αθήνα (Απρίλιος 2004) ένα Διεθνές ελληνο-γαλλο-γερμανικό Συνέδριο για τον Βάλτερ Μπένγκιαμιν και προετοιμάζοντας μαζί με την καθηγήτρια Φιλοσοφίας Véronique Fabbri το συνέδριο *Ποιητική και Φιλοσοφία* (Αθήνα, Οκτώβριος 2001), καθώς και το τεύχος-αφιέρωμα του περιοδικού του Διεθνούς Κολεγίου της Φιλοσοφίας *Rue Descartes* στη σημερινή ελληνική φιλοσοφική σκέψη (τχ. 51, 2006). Παράλληλα, είμαι υπεύθυνος του εκδοτικού προγράμματος του ΕΚΕΜΕΛ (σύνταξη βιβλιογραφίας και επιμέλεια δίγλωσσων ή πολύγλωσσων γλωσσαρίων στον χώρο της Φιλοσοφίας και των Επιστημών του Ανθρώπου).

Την ίδια περίοδο, και κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2001-02, 2002-03, 2003-04, 2004-05, διδάσκω ως μέλος ΣΕΠ του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Πάτρα) τη θεματική ενότητα ΕΠΟ-22 με γνωστικό αντικείμενο τη “Φιλοσοφία στην Ευρώπη” και, κατά το ακαδημαϊκό έτος 2005-06, ως συντονιστής της ενότητας ΕΠΟ-41, το μάθημα «Νεότερες εξελίξεις στον ευρωπαϊκό πολιτισμό κατά τον εικοστό αιώνα».

Παράλληλα διδάσκω, κατά τα αντίστοιχα εαρινά εξάμηνα, ως εντεταλμένος λέκτωρ με σύμβαση Π.Δ. 407/80, τα μαθήματα “Φαινομενολογία” και “Φιλοσοφία του νου” (2001-02), “Ζητήματα Λογοτεχνικής και Εικαστικής Αισθητικής” και “Τέχνη και Φιλοσοφία” (2002-03), στο Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών (Φ.Κ.Σ.) του Πανεπιστημίου Κρήτης, καθώς και το μάθημα “Εισαγωγή στη Φιλοσοφία και την Αισθητική” στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (2003-04, εαρινό και χειμερινό εξάμηνο).

Κάνω επίσης κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2003-04 και 2004-05, έπειτα από πρόσκληση των καθηγητών Μίλτου Πεγλιβάνου και Μιχάλη Χρυσανθόπουλου, δύο κύκλους μαθημάτων υπό τον γενικό τίτλο “Αισθητική και Ηθική στο Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο” και «Ζητήματα σύγχρονης αισθητικής» αντίστοιχα, στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας (τομέας ΜΝΕΣ) του Αριστοτέλειου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

Μετά την εκλογή μου στη θέση του επίκουρου καθηγητή Φιλοσοφίας και Αισθητικής στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (ΦΕΚ. 307/24. 12. 2004) και τη μεταγενέστερη μονιμοποίησή μου (ΦΕΚ. 1035/10. 11. 2008), τα διδακτικά και ερευνητικά ενδιαφέροντά μου επικεντρώνονται α) στα ζητήματα διδασκαλίας της σύγχρονης αισθητικής φιλοσοφίας σε συνάρτηση με τις αναδυόμενες νέες μορφές τέχνης

(εγκαταστάσεις, επιτελέσεις, βίντεο), και β) στο ζήτημα μιας νέας προσέγγισης της ευρωπαϊκής ιστορίας των αισθητικών θεωριών από την Αρχαιότητα μέχρι σήμερα.

Διδάσκω κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2004-2005, 2005-2006, 2006-07, 2007-08, 2008-09 στους εικαστικούς καλλιτέχνες το προπτυχιακό μάθημα “Εισαγωγή στη Φιλοσοφία και την Αισθητική”, και παράλληλα τα σεμινάρια «Ζητήματα αισθητικής» και “Φιλοσοφία-Αισθητική” στα δύο Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών της Σχολής, δηλαδή στις “Ψηφιακές Μορφές Τέχνης” (χειμερινό εξάμηνο ή εαρινό εξάμηνο) και στις “Εικαστικές τέχνες” (χειμερινό και εαρινό εξάμηνο).

Από το ακαδημαϊκό έτος 2006-2007, και με την ενεργοποίηση, στο πλαίσιο της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών, του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης (ΘΙΣΤΕ), διδάσκω το μάθημα «Ιστορία των αισθητικών θεωριών I και II» στους πρωτοετείς σπουδαστές του νέου Τμήματος και, παράλληλα, το μάθημα “Εικαστική Αισθητική” (νεοκλασική, ρομαντική και σύγχρονη) στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών “Εικαστικές τέχνες” (χειμερινό και εαρινό εξάμηνο 2006-2007) του Τμήματος Εικαστικών ή, εναλλακτικά, το σεμινάριο «Τέχνη και Φιλοσοφία» στους τριτοετείς του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης (εαρινό εξάμηνο 2008-09: *Η έννοια της τέχνης*, εαρινό εξάμηνο 2009-10: *Τέχνη μνημονική*), και, μεταγενέστερα, από το ακαδημαϊκό έτος 2011-12, τη σειρά διαλέξεων «Ειδικά θέματα στη Θεωρία της τέχνης» και το σεμινάριο «Προβλήματα έρευνας στη Θεωρία της Τέχνης» για τους τεταρτοετείς φοιτητές και των δύο Τμημάτων, με αντικείμενα τις αισθητικές όψεις των εγχειρημάτων του Μανέ, του Μπωντλαίρ, του Προυστ, του Μπέκετ, υπό το πρίσμα των φιλοσοφικών προσεγγίσεων του Μωρίς Μερλώ-Ποντύ, του Ζιλ Ντελέζ, του Μισέλ Φουκώ, του Πιέρ Μασερέ και του Αλέξανδρου Νεχαμά, των κοινωνιολογικών προσεγγίσεων του Πιέρ Μπουρντιέ, όπως και των στοχαστικών εγχειρημάτων των Άμπυ Βάρμπουργκ, Πωλ Βαλερύ, Κλωντ Λεβί-Στρως, Βάλτερ Μπένγιαμιν και Μάικελ Φρηντ. Το προπερσινό μου σεμινάριο (2014-2015) στο Μεταπτυχιακό Εικαστικών Τεχνών έφερε τον τίτλο «Ασκήσεις Νεο-Ποιητικής», και εξέτασε εκ του σύνεγγυς τις σχέσεις μεταξύ εικόνας και λόγου, βασιζόμενο στην ανάλυση έργων τέχνης και λόγου του εικοστού αιώνα (το *Φιλμ* του Μπέκετ και τα κείμενα του Ντελέζ για τον Μπέκετ, ύστερα κείμενα του Βάρμπουργκ, κ.ά.)

Στο πλαίσιο της διδασκαλίας μου, έχω επιβλέψει 35 πτυχιακές διπλωματικές εργασίες εικαστικών σπουδαστών από τα δύο Μεταπτυχιακά Προγράμματα Σπουδών του Τμήματος Εικαστικών Τεχνών, και έχω συμμετάσχει συνολικά δώδεκα φορές στις εισαγωγικές και τις τελικές επιτροπές κρίσης κάποιου από τα δύο μεταπτυχιακά προγράμματα, καθώς και στις επταμελείς Επιτροπές κρίσης των δύο πρώτων διδακτορικών διπλωμάτων που απένειμε το νεοσύστατο Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης (Δρ.

Ελένη Πολυχρονάτου και δρ. Δημήτριος Βάσσοι), καθώς και στις επιτροπές κρίσης του δρ. Μάνθου Σαντοριναίου (Πανεπιστήμιο Παρίσι VIII-Saint-Denis, 2006), του δρ. Δημήτρη Γκινωσάτη (Πάντειο Πανεπιστήμιο, 2009) και του δρ. Κωνσταντίνου Πολλά (ΑΣΚΤ, 2014) και της δρ. Αλεξάνδρας Αθανασιάδου (ΜΙΘΕ, ΕΚΠΑ, 2018).

Με έναυσμα την κυκλοφορία της μελέτης του *Μόνο μια υπόσχεση ευτυχίας* (2007, ελληνική μετάφραση 2011) και έπειτα από πρότασή μου, την οποία αποδέχθηκε η Γενική Συνέλευση του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης και στη συνέχεια η Σύγκλητος της ΑΣΚΤ, ο καθηγητής Φιλοσοφίας, Συγκριτικής Φιλοσοφίας και Ανθρωπιστικών Σπουδών του Πανεπιστημίου του Πρίνστον Αλέξανδρος Νεχαμάς αναγορεύτηκε τον Ιανουάριο του 2011 επίτιμος διδάκτορας του Τμήματος. Η τελετή αναγόρευσης και η ημερίδα που ακολούθησε (βλ. την έκδοση των πρακτικών με επιμέλεια της συναδέλφου Φαίης Ζήκα υπό τον τίτλο *Τέχνη, σκέψη, ζωή. Η αισθητική φιλοσοφία του Αλέξανδρου Νεχαμά*, Αθήνα, 2014) μου έδωσαν την αφορμή να ασχοληθώ και με άλλες πτυχές του έργου του, και να μελετήσω πιο συστηματικά όψεις της φιλοσοφίας του Πλάτωνα και του Νίτσε, όπως και να έρθω σε βαθύτερη επαφή με τον στοχασμό του Μονταίνιου, του Πασκάλ και του κινήματος του Πορ Ρουαγιάλ, καθώς και του Κίρκεγκωρ.

Υπό την εποπτεία μου έχουν επίσης εκπονηθεί τέσσερις πτυχιακές διπλωματικές εργασίες σε προπτυχιακό επίπεδο (Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης) με αντικείμενο τον αισθητικό στοχασμό του Γκυ Ντεμπόρ, η οποία υποστηρίχθηκε τον Οκτώβριο του 2015 (Ελεονώρα Αντωνακάκη), το *Ζούσε τη ζωή της* του Ζαν-Λυκ Γκοντάρ (Μαριλένα Καρρά), και τον *Θάνατο στη Βενετία* του Λουκίνο Βισκόντι (Γιώργος Γκότσος), οι οποίες υποστηρίχθηκαν τον Ιούνιο του 2016, καθώς και Αναστάσιου Τσακαλιάδη-Σωτηράκογλου για τη γαλλίδα γλύπτρια Καμίγ Κλωντέλ και τον νορβηγό καλλιτέχνη Ε. Μουνχ (Οκτώβριος 2017).

Υπό την επίβλεψή μου εκπονούνται επίσης τέσσερις διδακτορικές διατριβές με αντικείμενα τη «συμβολή του πεδίου της τέχνης στον μετασχηματισμό των κοινωνικών δομών: ο Μιχαήλ Γούτος και το κοινωνικό πείραμα στον Μόλυβο της Λέσβου» (υποψήφια διδάκτωρ: Χριστίνα Σγουρομύτη), την «ανάδυση της έννοιας της 'λεπτομέρειας' κατά τον 19^ο αιώνα και τη μεταγραφή της στη σύγχρονη εποχή των ψηφιακών μέσων» (υποψήφια διδάκτωρ: Παρασκευή Γκινωσάτη), «Ο διαχωρισμός τέχνης και τεχνικής στους μοντέρνους καιρούς. Ο Κονστρουκτιβισμός ως κριτική και ξεπέραςμα» (υποψήφια διδάκτωρ: Ηρώ Μανδηλαρά), την «έννοια και παραγωγή του ηχητικού χώρου» (υποψήφιος διδάκτωρ: Ταξιάρχης Διαμαντόπουλος).

Η πρώτη από αυτές, εντεταγμένη στο ΕΠΕΑΕΚ ΗΡΑΚΛΕΙΤΟΣ II, ολοκληρώθηκε με την υποστήριξή της στις 23 Μαΐου 2016 ενώπιον μιας επταμελούς επιτροπής κρίσης,

συναποτελούμενη από τον Ομότιμο καθηγητή Κώστα Γαβρόγλου, τον Καθηγητή Νίκο Δασκαλοθανάση, την Αναπληρώτρια καθηγήτρια Αντωνία Διάλλα, τον Επίκουρο καθηγητή Κώστα Ιωαννίδη, τον Επίκουρο καθηγητή Γιάννη Κονταράτο και τον Καθηγητή Ευθύμιο Παπαταξιάρχη.

Παράλληλα, συμμετέχω σε πέντε τριμελείς επιτροπές που παρακολουθούν την εκπόνηση διδακτορικών διατριβών (ΑΣΚΤ, Πάντειο Πανεπιστήμιο, ΑΠΘ), όπως και συμμετέχω, μαζί με τον συνάδελφο Κώστα Ιωαννίδη, στην τριμελή επιτροπή, υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Ιστορίας της Τέχνης Νίκου Δασκαλοθανάση, η οποία έχει την επιστημονική ευθύνη του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών «Θεωρία και Ιστορία της Τέχνης» του ΘΙΣΤΕ, ο πρώτος κύκλος του οποίου λειτούργησε κατά το ακαδημαϊκό έτος 2016-17.

Επίκεντρο του ενδιαφέροντός μου στη φάση αυτή (2006 μέχρι σήμερα) υπήρξε η πολυεπίπεδη συγκρότηση του νέου Τμήματος ΘΙΣΤΕ με γνωστικά αντικείμενα συναφή με τη Θεωρία και την Ιστορία της Τέχνης, με την Αισθητική στις διάφορες ευρωπαϊκές εκδοχές της (αγγλόφωνη, γαλλόφωνη, γερμανόφωνη, ιταλόφωνη), καθώς και με τις νέες προσεγγίσεις της τέχνης που αναδύθηκαν από τον ευρύτερο χώρο των Επιστημών του Ανθρώπου (ιστοριογραφία, ανθρωπολογία, κοινωνιολογία, γλωσσολογία, γεωγραφία, συγκριτική φιλολογία, κλινική και πειραματική ψυχολογία).

Κεντρικοί συνομιλητές μου προς την κατεύθυνση αυτή παραμένουν ο συγγραφέας Μαρσέλ Προυστ και ο φιλόσοφος Μωρίς Μερλώ-Ποντύ, στο έργο των οποίων αποτυπώνεται ανάγλυφα μια πρισματική θεώρηση της τέχνης, και που γνωρίζουν κατά την τελευταία δεκαετία του εικοστού αιώνα και τις πρώτες δεκαετίες του εικοστού πρώτου αιώνα νέες κριτικές προσεγγίσεις, με όχημα τη δημοσίευση πολλών ανέκδοτων τεκμηρίων (ψηφιακή αναπαραγωγή της πρώτης έκδοσης του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* και των Τετραδίων του συγγραφέα στον ιστότοπο gallica, εκδόσεις σημειώσεων του φιλοσόφου ή ορισμένων ακροατών του στις Παραδόσεις του στο Κολλέγιο της Γαλλίας, 1952-1961).

Με άξονα, ειδικότερα, την αμοιβαιότητα των σχέσεων μεταξύ σκέψης και τέχνης, επιμελήθηκα τρεις τόμους αισθητικής φιλοσοφίας και θεωρίας της τέχνης (το *Ζητήματα αισθητικής* (Παρίσι, 2000) των Jean-Pierre Cometti, Jacques Morizot και Roger Pouivet, γάλλων αισθητικών φιλοσόφων και ιδρυτών, το 2003, της *Revue francophone d'esthétique*, την ανθολογία κειμένων αισθητικής και θεωρίας της τέχνης με τίτλο *Έννοιες της τέχνης τον εικοστό αιώνα*, η οποία περιλαμβάνει 15 κείμενα από πέντε διαφορετικές φιλοσοφικές, θεωρητικές και λογοτεχνικές παραδόσεις και καλύπτει χρονολογικά όλο το εύρος του εικοστού αιώνα, καθώς και τη συστηματική εισαγωγή στην Αισθητική με τίτλο *Η τέχνη και τα αντικείμενά της* (Κέμπριτζ, 2018) του Βρετανού φιλόσοφου Richard Wollheim).

Με ανάλογο προσανατολισμό, και ως Πρόεδρος της Επιτροπής Εποπτείας της Βιβλιοθήκης από το 2007, συνέβαλα στον εμπλουτισμό της ήδη πλούσιας σε μονογραφίες εικαστικών καλλιτεχνών και καταλόγους εκθέσεων Βιβλιοθήκης της ΑΣΚΤ με θεωρητικά κείμενα, συντάσσοντας έναν κατάλογο 15.000 περίπου τίτλων από τα πεδία της Ιστορίας των ιδεών (Ιστοριογραφία, Ιστορία της πολιτικής σκέψης, Ιστορία των Επιστημών και των Τεχνικών, Θεωρία και Κριτική της Λογοτεχνίας, Θρησκευσιολογία και Αρχαία Κοινωνία), της Αισθητικής και της Φιλοσοφίας. Ο εμπλουτισμός αυτός, ο οποίος πιθανόν να έχει καταστήσει τη Βιβλιοθήκη της ΑΣΚΤ σαν μία από τις πιο ενημερωμένες βιβλιοθήκες τέχνης στην περιοχή των Βαλκανίων, συνεχίζεται μέχρι σήμερα, παρόλες τις αντίξοες συνθήκες, με την παραγγελία όλων των αξιόλογων ελληνικών εκδόσεων και μεταφράσεων με αντικείμενο την τέχνη και τη φιλοσοφία, όπως και τις συναφείς επιστήμες του ανθρώπου, καθώς και ορισμένων, αυστηρά επιλεγμένων, ξενόγλωσσων συμβολών στη Φιλοσοφία και τη Θεωρία της Τέχνης (λ.χ., νέες έγκυρες και σχολιασμένες μεταφράσεις έργων του Riegl και του Warburg).

Συνέταξα επίσης, στο πλαίσιο ενός διδακτικού και ερευνητικού υλικού για το μάθημα της Ιστορίας των αισθητικών θεωριών/Εισαγωγή στη Φιλοσοφία και την Αισθητική (συνδιδασκαλία), έναν Ερευνητικό Βιβλιογραφικό Οδηγό που απευθύνεται στους χρήστες της Βιβλιοθήκης, και γενικότερα στους σπουδαστές της Σχολής (από το προπτυχιακό στο μεταδιδακτορικό επίπεδο).

Στόχος όλων αυτών των προσπαθειών είναι, ακολουθώντας στις σημερινές συνθήκες το αυστηρό επιστημολογικό πνεύμα του Εγκυκλοπαιδισμού (Ντ' Αλαμπέρ και Ντιντερό), και με υπόβαθρο τη διεθνή –κυρίως αγγλόφωνη, γαλλόφωνη, ιταλόφωνη και γερμανόφωνη- έρευνα σχετικά με την ιστορία των αισθητικών θεωριών, να καλυφθούν ορισμένα βασικά εκπαιδευτικά κενά που παρουσιάζονται στη σημερινή ελληνική συγκυρία ως προς τη θεωρητική και κριτική προσέγγιση του γνωστικού αντικειμένου «Πεδίο της Τέχνης», και να προταθεί παράλληλα μια νέα συνοπτική προσέγγιση της ιστορίας της συγκρότησής του.

Για τον σκοπό αυτό, και με την ολοκλήρωση της πρώτης επιστημονικής έκδοσης και μετάφρασης του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* στην ελληνική γλώσσα με τη δημοσίευση της έβδομης και τελευταίας ενότητας, του *Ανακτημένου Χρόνου*, προτίθεμαι να δημοσιεύσω δύο μελέτες, οι οποίες στόχο έχουν να αποτυπώσουν το πνεύμα της διδασκαλίας μου των περασμένων δεκαετιών: η πρώτη με τίτλο *Ποιητική μνήμη και φιλοσοφική αισθητική* επεξεργάζεται τις βασικές παραμέτρους της φιλοσοφικής αισθητικής μου, και η δεύτερη, με τίτλο *ο Προυστ και η μαθητεία της τέχνης*, αναφέρεται στην καίρια συμβολή του συγγραφέα σε ό, τι αφορά τη διεύρυνση των δυνατοτήτων του ανθρώπινου

νου, ειδικότερα σε ό, τι αφορά τον ρυθμιστικό ρόλο που παίζει η απόπειρα αποκατάστασης της δράσης του πεδίου της τέχνης στον βίο των ανθρώπων την εποχή της νεωτερικότητας. Κοντολογίς, στόχος μου, και αντικείμενο της σεμιναριακής διδασκαλίας μου στο ΜΠΣ του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης είναι η διαμόρφωση ενός συνεκτικού πλαισίου επιχειρημάτων με αντικείμενο τους γνώμονες της τέχνης.

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΠΟΥΔΩΝ

- 28 Ιουνίου 1972:** Απολυτήριο Γυμνασίου, Κολλέγιο Αθηνών, Ψυχικό.
Επίδοση: *Λίαν καλώς 16 8/11.*
- Ιούνιος 1974:** D.U.E.L. (section: Philosophie), Paris - X- Nanterre.
- Οκτώβριος 1975:** LICENCE (section: Philosophie), Paris - X- Nanterre.
- Οκτώβριος 1977:** **Πτυχίο Φιλοσοφίας.** Maîtrise ès lettres d'enseignement -section: Philosophie, Paris - X- Nanterre.
Πτυχιακή εργασία με θέμα: “Recherche sur l’historicisme marxiste: une approche théorico-politique d’*Histoire et conscience de classe*”, 92 σελ.
Επίδοση: *Άριστα (très bien).*
- Ιούνιος 1978:** **Πτυχίο Τυπικής Λογικής.** Maîtrise ès lettres-section: Logique, Paris -X- Nanterre.
- Ιούνιος 1978:** **Μεταπτυχιακό.** Diplôme d’Études Approfondies (D.E.A.), École Pratique des Hautes Études (5e section) και Paris - X- Nanterre.
Επίδοση: *Λίαν καλώς (bien).*
- 17 Ιουνίου 2000:** Doctorat de l’Université de Lille III - spécialité : Philosophie.
Διδακτορική διατριβή με θέμα: “Littérature et philosophie: le statut de la temporalité dans la construction de l’œuvre de Marcel Proust”, 414 σελ.
Επίδοση: *Très honorable avec félicitations*

ΣΥΝΟΨΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

- 1) **Πανεπιστήμιο Παρισιού-X-Nanterre (1977-1983).** Εντεταλμένος για διδασκαλία (moniteur) στο Τμήμα Ιστορίας της Τέχνης, Μαθηματικών και Φιλοσοφίας του Πανεπιστημίου Paris-X-Nanterre.
- 2) **Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών - Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης (C.T.L.) (1992-2001).** Από την ακαδημαϊκή χρονιά 1994-1995 μέχρι την ακαδημαϊκή χρονιά 2000-2001, είχα, από κοινού με τον ποιητή και κοινωνιολόγο Τίτο Πατρίκιο, την ευθύνη της διδασκαλίας ενός δίωρου ετήσιου μαθήματος με αντικείμενο τις “Τεχνικές της μετάφρασης” στους δευτεροετείς σπουδαστές του Κέντρου Λογοτεχνικής Μετάφρασης. Το μάθημα συνίστατο, αφ’ ενός, σε μια εισαγωγή στον γαλλικό πολιτισμό και τα

φιλοσοφικά ρεύματα του εικοστού αιώνα, αφ' ετέρου, σε μεταφραστικές ασκήσεις από τα γαλλικά στα ελληνικά διαφόρων λογοτεχνικών ειδών (πεζογραφία, δοκίμιο, ποίηση, φιλοσοφία). Υπό την ευθύνη μου ήταν επίσης την ίδια χρονική περίοδο ένα δίωρο μηνιαίο σεμινάριο που απευθυνόταν στους πρωτοετείς φοιτητές, με αντικείμενο την “Εισαγωγή στη μετάφραση και την έκδοση του μυθιστορήματος του Μαρσέλ Προυστ *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*”.

- 3) **Ευρωπαϊκό Κέντρο Μετάφρασης Λογοτεχνίας και Επιστημών του Ανθρώπου (ΕΚΕΜΕΛ) (2001-2004)**. Τα προηγούμενα σεμινάρια συνεχίζονται με νέα μορφή από το ακαδημαϊκό έτος 2001-2002, στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Κέντρου Μετάφρασης (ΕΚΕΜΕΛ).
- 4) **Πανεπιστήμιο Αθηνών (1996-1998)**. Κατά τα εαρινά εξάμηνα του 1996-1997 και 1997-1998, διδασκαλία του μαθήματος “Εισαγωγή στη Φιλοσοφία” με σύμβαση έργου Π.Δ. 407/80 στο Τμήμα Εκπαίδευσης και Αγωγής στην Προσχολική Ηλικία του Πανεπιστημίου Αθηνών.
- 5) **Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (2001-2006)**. Κατά τα ακαδημαϊκά έτη 2001-02 2002-03, 2003-04 και 2004-05, διδασκαλία με την ιδιότητα του μέλους ΣΕΠ του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Πάτρα) της θεματικής ενότητας ΕΠΟ 22, με γνωστικό αντικείμενο τη “Φιλοσοφία στην Ευρώπη”. Κατά το ακαδημαϊκό έτος 2005-06, διδασκαλία με την ιδιότητα του συντονιστή της θεματικής ενότητας ΕΠΟ-41, με γνωστικό αντικείμενο «Νεότερες εξελίξεις στον ευρωπαϊκό πολιτισμό κατά τον εικοστό αιώνα».
- 6) **Πανεπιστήμιο Κρήτης (2001-2003)**. Κατά τα εαρινά εξάμηνα των ακαδημαϊκών ετών 2001-02 και 2002-03, διδασκαλία, ως εντεταλμένος λέκτορας, στο Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών (Φ.Κ.Σ.) του Πανεπιστημίου Κρήτης των μαθημάτων “Φαινομενολογία”, “Φιλοσοφία του νου”, “Ζητήματα λογοτεχνικής και εικαστικής αισθητικής”, “Τέχνη και Φιλοσοφία”, με σύμβαση έργου Π.Δ. 407/80.
- 7) **Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης (2003-04, 2004-05)**. Κύκλος μαθημάτων υπό τον γενικό τίτλο “Αισθητική και Ηθική στο *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*” και “Ζητήματα σύγχρονης αισθητικής”, αντιστοίχως, στο πλαίσιο του Μεταπτυχιακού Προγράμματος Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας (τομέας ΜΝΕΣ) του Α.Π.Θ.
- 8) **Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών (ακαδημαϊκά έτη 2003-2004, 2004-05, 2005-06, 2006-07, 2007-08, 2008-09, 2009-2010, 2010-2011, 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015, 2015-16, 2016-17, 2017-18)**.

Διδασκαλία, αρχικά με την ιδιότητα του εντεταλμένου λέκτορα και, από την επόμενη ακαδημαϊκή χρονιά, με την ιδιότητα του επίκουρου καθηγητή, του μαθήματος

“Εισαγωγή στη Φιλοσοφία και την Αισθητική (σύνολο διδασκαλίας σε προπτυχιακό επίπεδο: **28 εξάμηνα, εκ των οποίων 24 εξάμηνα υπό μορφή συνδιδασκαλίας**).

Διδασκαλία στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών “Ψηφιακές Μορφές Τέχνης” (χειμερινό εξάμηνο 2004-05 και 2005-06, εαρινό εξάμηνο 2007-08, εαρινό εξάμηνο 2010-11) των σεμιναριακών μαθημάτων “Αισθητική I/II”, καθώς και του σεμιναριακού μαθήματος “Φιλοσοφία/Αισθητική” (ετήσιο: 2004-05, 2005-06, 2006-07, 2007-08, χειμερινό εξάμηνο 2008-09, καθώς και εαρινό εξάμηνο 2013-14/χειμερινό εξάμηνο 2014-15/εαρινό εξάμηνο 2014-15) στο Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών “Εικαστικές τέχνες”, όπως και στο χειμερινό εξάμηνο 2017-18 στο ΠΜΣ (ΜΕΘΙΣΤΕ) του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης (σύνολο διδασκαλίας σε μεταπτυχιακό επίπεδο: **17 εξάμηνα**).

Διοργάνωση Workshop στο πλαίσιο του σεμιναρίου «Φιλοσοφία/Αισθητική» του MET με τίτλο «Ασκήσεις νεο-Ποιητικής» σε συνεργασία με τον Ομότιμο καθηγητή Φίλιππο Ωραιόπουλο (Φεβρουάριος 2015)

9) Με την ενεργοποίηση του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης, διδασκαλία (ακαδημαϊκά έτη **2006-07, 2007-08, 2008-09, 2009-2010, 2010-2011, 2012-2013, 2013-2014, 2014-2015, 2015-2016, 2016-17, 2017-18**) του μαθήματος «Ιστορία των αισθητικών θεωριών I και II» στους πρωτοετείς σπουδαστές του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης. Σεμινάριο υπό τον τίτλο «Τέχνη και Φιλοσοφία II: Η έννοια της τέχνης» (εαρινό εξάμηνο 2008-09) στους τεταρτοετείς του νεοσύστατου Τμήματος, διδασκαλία του μαθήματος «Ειδικά θέματα στη Θεωρία της τέχνης» και του σεμιναριακού μαθήματος «Προβλήματα έρευνας στη θεωρία της τέχνης» («Τέχνη μνημονική», «Τέχνη και χρόνος», «Μπωντλαίρ, Μανέ, Φουκώ», (ακαδημαϊκά έτη 2009-10, 2010-11, 2012-13, 2013-14). Παραδόσεις υπό το τίτλο «Ζητήματα φιλοσοφικής αισθητικής» (2014-15, χειμερινό εξάμηνο, 2015-16 χειμερινό εξάμηνο, 2016-17 χειμερινό εξάμηνο, 2017-18, χειμερινό εξάμηνο) στους τριτοετείς σπουδαστές του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης και τους τεταρτοετείς του Τμήματος Εικασικών Τεχνών και σεμινάρια υπό τον τίτλο «Θεωρία και μαθητεία της τέχνης: Μανέ, Προυστ, Φουκώ» για τους τεταρτοετείς (Η' εξάμηνο) σπουδαστές των δύο Τμημάτων (2014-15 εαρινό εξάμηνο, 2015-16 εαρινό εξάμηνο, 2016-17) και «Θεωρία και μαθητεία της τέχνης: Βάρμπουργκ, Προυστ, Ντελέζ, Μπέκετ» (εαρινό εξάμηνο, 2017-18). **Σύνολο διδασκαλίας σε προπτυχιακό επίπεδο: 40 εξάμηνα, εκ των οποίων 11 εξάμηνα σε σεμιναριακή μορφή και 24 εξάμηνα υπό μορφή συνδιδασκαλίας.**

ΣΥΝΟΨΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ-ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ

- 1) Ως ιδρυτικό μέλος της αστικής, μη κερδοσκοπικής Εταιρείας για τη Μελέτη των Επιστημών του Ανθρώπου (Ε.Μ.Ε.Α.), ασχολήθηκα από τον Ιούνιο του 1992 ως τον Δεκέμβριο του 2000 με την προβολή της ιδέας της σύγκλισης των Επιστημών του Ανθρώπου και της Φιλοσοφίας, με τον σχεδιασμό του εκδοτικού προγράμματος των εκδόσεων Νήσος (Étienne Balibar, *Η φιλοσοφία του Μαρξ*, François Gros, *Φουκώ*, Michel Foucault, *Η γένεση της κλινικής*, Gilles Deleuze, *Κινηματογράφος I και II*) και με την οργάνωση διεθνών διεπιστημονικών εργαστηρίων. Πιο συγκεκριμένα, συνέβαλα στην οργάνωση και συμμετείχα στα εργαστήρια των *Τοπικών* με αντικείμενα την “Πειθαρχία και γνώση” (Ρόδος, 1992), την “Παιδική ηλικία” (Πάτρα, Οκτώβριος 1994), τη “Γλώσσα και γνώση” (Θεσσαλονίκη, 1995) και τη “Μάθηση και γνώση” (Πάτμος, 1996).
- 2) Ως μέλος της Διεύθυνσης της περιοδικής διεπιστημονικής σειράς “Τοπικά”, ανέλαβα, σε συνεργασία με τον καθηγητή της Φυσικής στο Πανεπιστήμιο της Λυών (και μετέπειτα, του Παρισιού) Σταύρο Κατσανέβα, τη διοργάνωση του τρίτου διεθνούς διεπιστημονικού εργαστηρίου των *τοπικών* στα Χανιά, με θέμα “Η έννοια της κατασκευής στις επιστήμες του ανθρώπου” (Απρίλιος 1994). Στη συνέχεια, επιμελήθηκα την έκδοση των πρακτικών του εν λόγω εργαστηρίου (βλ. Επιστημονικές επιμέλειες τόμων), καθώς και συνέβαλα με τις ιδέες και την εργασία μου στην έκδοση και άλλων τόμων της σειράς, ιδίως του τόμου “Πειθαρχία και γνώση”.
- 3) Ως μέλος της γαλλο-ελληνικής επιτροπής για τη μετάφραση των φιλοσοφικών όρων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επιτροπή η οποία συστήθηκε με την πρωτοβουλία της Γαλλίδας φιλοσόφου Barbara Cassin τον Οκτώβριο του 2000, συνέβαλα στη δημιουργία ενός *σώματος* φιλοσοφικών όρων, ικανών να σχηματίσουν μια σταθερή βάση για την περαιτέρω ανάπτυξη των φιλοσοφικών μεταφράσεων. Για τον σκοπό αυτό, σε συνεργασία με έλληνες και ξένους φιλοσόφους (Διεθνές Κολέγιο της Φιλοσοφίας – C.I.P.H., Παρίσι) και μεταφραστές, εκπονήθηκε μια βιβλιογραφία με τίτλο “Εργαλεία για τον μεταφραστή φιλοσοφικών κειμένων”.
- 4) Ιδρυτικό μέλος (2000) της αστικής, μη κερδοσκοπικής εταιρίας με την επωνυμία Ευρωπαϊκό Κέντρο Μετάφρασης Λογοτεχνίας και Επιστημών του Ανθρώπου (ΕΚΕΜΕΛ), και, από τον Απρίλιο του 2001 έως τον Δεκέμβριο του 2004, διευθυντής σπουδών και ερευνών του διαγλωσσικού Τμήματος Φιλοσοφίας και Επιστημών του Ανθρώπου.
- 5) Από τον Ιούνιο ως τον Νοέμβριο του 2001, εργάστηκα με σύμβαση παροχής ανεξάρτητων υπηρεσιών ως Ειδικός Συνεργάτης του τομέα Γραμμάτων και Λόγου στην

Ανώνυμη Εταιρεία Προβολής της Ελληνικής Πολιτιστικής Κληρονομιάς Α.Ε. (Υπουργείο Πολιτισμού).

- 6) Από το 2004, μέλος της Ελληνικής Εταιρείας Αισθητικής.
- 7) Από το 2004 μέχρι το 2010, συνεργάτης του Ιδρύματος Κρατικών Υποτροφιών (ΙΚΥ). Στο πλαίσιο αυτό, συμμετέχω στις επιτροπές κρίσης των ετήσιων διαγωνισμών του Ιδρύματος και εποπτεύω, από την πλευρά του Ιδρύματος, τις διδακτορικές διατριβές τις οποίες εκπονούν στο εξωτερικό δύο υπότροφοί του.
- 8) Από τον Δεκέμβριο του 2004, μέλος του Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών με τη βαθμίδα του Επίκουρου καθηγητή (μονιμοποίηση τον Νοέμβριο του 2008), και από τον Φεβρουάριο του 2017, με τη βαθμίδα ου Αναπληρωτή καθηγητή Φιλοσοφίας και Αισθητικής.
- 9) Στο πλαίσιο αυτό, συνεργάστηκα στενά με το Εργαστήριο Γραφικών Τεχνών της ΑΣΚΤ, την αναπληρώτρια καθηγήτρια κ. Λεώνη Βιδάλη και την υπεύθυνη εκδόσεων της ΑΣΚΤ κ. Κατερίνα Λογοθέτη για τον προγραμματισμό των εκδόσεων της Σχολής, την εμπέδωση της ύπαρξης του Εκδοτικού Οργανισμού της.
- 10) Με την ενεργοποίηση του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης στην ΑΣΚΤ, εργάστηκα για τον εμπλουτισμό της Βιβλιοθήκης της ΑΣΚΤ με βιβλία που σχετίζονται με την Ιστορία των ιδεών (Ιστορία των επιστημών, Ιστορία της πολιτικής σκέψης και της Ιστοριογραφίας, Επιστήμες του Ανθρώπου, Θεωρία της Λογοτεχνίας και Λογοτεχνική Κριτική), με την Ιστορία της Αισθητικής και τη σύγχρονη Αισθητική, με την Ιστορία της Φιλοσοφίας και τη Φιλοσοφία. Για τον σκοπό αυτό, συνέταξα έναν κατάλογο 10.000 περίπου βιβλίων, που στόχο είχε να καλύψει τα κενά της Βιβλιοθήκης σε αυτούς τους τομείς. Από το 2014 μέχρι το 2016, ασχολήθηκα συστηματικά με το ζήτημα της μετεγκατάστασης της Βιβλιοθήκης στο Νέο Κτίριό της, με τη χορήγηση μιας δωρεάς από το Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος.
- 11) Από τον Ιούνιο του 2007 μέχρι σήμερα, σαν πρόεδρος της Επιτροπής ακαδημαϊκής εποπτείας της Βιβλιοθήκης της ΑΣΚΤ, συνέβαλα στο να βελτιωθούν με τέτοιο τρόπο οι εκπαιδευτικές υπηρεσίες, η βιβλιογραφική, ψηφιακή και ερευνητική της υποδομή στο πλαίσιο μιας ισόρροπης ανάπτυξης των αναγκών των δύο Τμημάτων της Σχολής, ώστε να μετατραπεί σε γόνιμο τόπο μνήμης, καλλιτεχνικής δημιουργίας και έρευνας, και γενικότερα σε νησίδα πολιτισμού.

ΜΟΝΟΓΡΑΦΙΑ (ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ)

Recherche sur l'historicisme marxiste: une approche théorico-politique d'Histoire et conscience de classe, Παρίσι, Université de Paris-X-Nanterre (Οκτώβριος 1977), 93 σελ., επιβλέπων καθηγητής: Georges Labica.

ΔΙΔΑΚΤΟΡΙΚΗ ΔΙΑΤΡΙΒΗ

Littérature et philosophie: Le statut de la temporalité dans la construction de l'œuvre de Marcel Proust, 2 τόμοι, Université Charles De Gaulle–Lille III, Λίλλη-Villeneuve d'Ascq, 2000, 420 σελ. (διδακτορική διατριβή με επιβλέποντα καθηγητή τον Pierre Macherey και μέλη της επιτροπής αξιολόγησης τον Jacques Dubois, την Claude Imbert και την Catherine Kintzler).

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΕΣ ΤΟΜΩΝ

- 1) Επιστημονική επιμέλεια του συλλογικού τόμου *Περί κατασκευής*, περιοδική σειρά *τοπικά*, β', Αθήνα, Νήσος, 1995, 451 σελ.
- 2) Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο, τόμος πρώτος: Από τη μεριά του Σουάν*, μετάφραση Παύλος Ζάννας, επιστημονική επιμέλεια έκδοσης, εμπλουτισμός του υπομνηματισμού, Επίμετρο και σύνοψη Παναγιώτης Πούλος, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 1998, 447 σελ. Ανατύπωση από το Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», Αθήνα, Οκτώβριος 2001, και πολλαπλές επανεκδόσεις. Διορθωμένη επανέκδοση του προηγούμενου τόμου σε μονοτονική εκδοχή για τους αναγνώστες του *Βήματος* τον Νοέμβριο του 2007.
- 3) Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο, τόμος δεύτερος: Στον ίσκιο των ανθισμένων κοριτσιών*, μετάφραση Παύλος Ζάννας, επιστημονική επιμέλεια έκδοσης, εμπλουτισμός του υπομνηματισμού, Επίμετρο και σύνοψη Παναγιώτης Πούλος, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 1999, ανατύπωση Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2002 και πολλαπλές επανεκδόσεις, 507 σελ.
- 4) Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο, τόμος τρίτος: Η μεριά του Γκερμάντ*, μετάφραση Παύλος Ζάννας, επιστημονική επιμέλεια έκδοσης, εμπλουτισμός του υπομνηματισμού, Επίμετρο και σύνοψη Παναγιώτης

- Πούλος, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 2000, ανατύπωση Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2003, και πολλαπλές επανεκδόσεις, 569 σελ.
- 5) Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο, τόμος τέταρτος: Σόδομα και Γόμορρα*, μετάφραση Παύλος Ζάννας, επιστημονική επιμέλεια έκδοσης, εμπλουτισμός του υπομνηματισμού, Επίμετρο και σύνοψη Παναγιώτης Πούλος, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών / Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2002, 507 σελ.
 - 6) Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο, τόμος πέμπτος: Η φυλακισμένη*, μετάφραση Παύλος Ζάννας και Παναγιώτης Πούλος, επιστημονική επιμέλεια έκδοσης, εμπλουτισμός του υπομνηματισμού, Επίμετρο και σύνοψη Παναγιώτης Πούλος, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών / Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2004, 420 σελ.
 - 7) Jean-Pierre Cometti, Jacques Morizot, Roger Pouivet, *Ζητήματα αισθητικής*, μετάφραση Στέλλα Χρυσικού, επιστημονική επιμέλεια, επιλεγόμενα, υπομνηματισμός, ευρετήριο Παναγιώτης Πούλος, Αθήνα, Νήσος, 2005, 240 σελ.
 - 8) (σε συνεργασία με τη Véronique Fabbri), *Philosopher en Grèce aujourd'hui*, ειδικό τεύχος-αφιέρωμα του περιοδικού *Rue Descartes*, τχ. 51/2006, 126 σελ.
 - 9) *Έννοιες της τέχνης τον εικοστό αιώνα*, επιστημονική επιμέλεια-εισαγωγή-υπομνηματισμός, ευρετήρια Παναγιώτης Πούλος, Αθήνα, Α.Σ.Κ.Τ., 2006 (περιλαμβάνει κείμενα των Alois Riegl, Aby Warburg, Marcel Proust, Robert Musil, Paul Valéry, Maurice Merleau-Ponty, Jerome Stolnitz, George Dickie, Arthur Danto, Nelson Goodman, Mikel Dufrenne, Gilles Deleuze, Richard Wollheim, Pierre Bourdieu και Hans Belting), 550 σελ.
 - 10) Eric Karpeles (επιμ.), *Η ζωγραφική στο έργο του Προυστ. Ένας εικαστικός οδηγός στο Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, μετάφραση Μαίρη Κιτροέφ και, για τα αποσπάσματα από το *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, Π.Α. Ζάννας και Π. Πούλος, επιστημονική επιμέλεια Παναγιώτης Πούλος, Αθήνα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2008, 352 σελ.
 - 11) Ρίτσαρντ Βόλχαϊμ, *Η τέχνη και τα αντικείμενά της*, μετάφραση Γιάννης Παπαδημητρίου, επιστημονική επιμέλεια, υπομνηματισμός, ευρετήριο και Επιλεγόμενα Παναγιώτης Πούλος, Αθήνα, Α.Σ.Κ.Τ., 2009, 458 σελ.
 - 12) Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο, τόμος έκτος: Η Αλμπερτίν αγνοούμενη*, μετάφραση, υπομνηματισμός, Επίμετρο, σύνοψη και

επιστημονική επιμέλεια έκδοσης Παναγιώτης Πούλος, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών/Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2014, 272 σελ.

- 13) Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο, τόμος έβδομος: Ο ανακτημένος Χρόνος*, μετάφραση, υπομνηματισμός, επίμετρο, σύνοψη και επιστημονική επιμέλεια έκδοσης Παναγιώτης Πούλος, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών/Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2018, 385 σελ., υπό εκτύπωση.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

- 1) «Η μετάφραση του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* και οι διαβαθμίσεις στην αντίληψη της αλλαγής», περιοδικό *Εντευκτήριο*, τχ. 20 (1992), σ. 98-102.
- 2) «Η εντύπωση ως τέχνη και η Πειθαρχία του χαμένου χρόνου», στο Γεράσιμος Κουζέλης & Ιωσήφ Σολομών (επιμ.), *Πειθαρχία και γνώση*, περιοδική σειρά *τοπικά*, α', Αθήνα, Ε.Μ.Ε.Α.-Νήσος, 1994.
- 3) «Η παρακαμπτήριος της φιλοσοφίας», *Επιλεγόμενα* στο Ζιλ Ντελέζ, *Εμπειρισμός και υποκειμενικότητα. Δοκίμιο για την ανθρώπινη φύση κατά τον Χιουμ*, Αθήνα, Ολκός, σειρά «Μικρή άρκτος», 1995.
- 4) «Ιδέα μιας πειραματικής κατασκευής», στο Παναγιώτης Πούλος (επιμ.), *Περί κατασκευής*, περιοδική σειρά *τοπικά*, β', Αθήνα, Ε.Μ.Ε.Α.-Νήσος, 1996.
- 5) (σε συνεργασία με τον Σταύρο Κατσανέβα), «Η έννοια της κατασκευής: εισαγωγικές σημειώσεις», στο Παναγιώτης Πούλος (επιμ.), *Περί κατασκευής*, περιοδική σειρά *τοπικά*, β', Αθήνα, Ε.Μ.Ε.Α.-Νήσος, 1996.
- 6) «Σημείωμα του επιμελητή για την παρούσα έκδοση», *Επίμετρο V* στο *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, τόμος πρώτος: *Από τη μεριά του Σουάν*, Αθήνα, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 1998.
- 7) «Η μεταφραστική εργασία του Παύλου Ζάννα», περιοδικό *Μετάφραση '97*, τχ. 3 (1997), σ. 105-110.
- 8) «Απορίες μεταφράζοντας το *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*», στον συλλογικό τόμο *Η γλώσσα της λογοτεχνίας και η γλώσσα της μετάφρασης*, Θεσσαλονίκη, Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, 1998, σ. 89-102.
- 9) (σε συνεργασία με τον Γεράσιμο Κουζέλη), «Art, a Travel of Knowledge?», στη συλλογική έκδοση *Die Kunst der Reise - Τέχνη ταξιδιωτική*, The Athens Conference, Αθήνα, Άγρα, 2001, σ. 4-7.
- 10) «Υστερόγραφο σ' ένα υστερόγραφο». *Pierre Bourdieu in memoriam*, περιοδικό *Σύγχρονα θέματα*, τχ. 80 (Ιούνιος 2002), σ. 26-28.

- 11) «Αλήθεια και αναστοχαστικότητα: από τον Σπινόζα στον Προυστ και τανάπαλιν», στο Βασιλική Γρηγοροπούλου και Αριστοτέλης Στυλιανού (επιμ.), *Σπινόζα: προς την ελευθερία*, περιοδικό *Αξιολογικά*, ειδικό τεύχος 2 (2002), σ. 229-254.
- 12) «Μεταφράζοντας κείμενα πολιτικής φιλοσοφίας» (μία συζήτηση), περιοδικό *Μετάφραση '02*, τχ. 8 (2002).
- 13) «Σημείωμα του επιμελητή/μεταφραστή», στο Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, τόμος πέμπτος: *Η φυλακισμένη*, Αθήνα, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών/Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2004, σ. 349-350.
- 14) «Η μουσική διάσταση στο *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*», περιοδικό *Το δέντρο*, τχ. 137-138 (Νοέμβριος 2004-Ιανουάριος 2005), ειδικό αφιέρωμα στη Μουσική, σ. 118-121.
- 15) «Αισθητική προπαιδευτική», *Επιλεγόμενα* στο Jean-Pierre Cometti, Jacques Morizot, Roger Rouivet, *Ζητήματα Αισθητικής*, μετάφραση Στέλλα Χρυσικού, Αθήνα, Νήσος, 2005.
- 16) «Άρθουρ Ντάντο: η κρυφή γοητεία της Θεωρίας», περιοδικό *Arttime*, τχ. 2 (Μάιος 2005), σ. 44-46.
- 17) «Λέξεις, ζωγραφίες, και σκέψεις», στο *Fata Morgana. Η θάλασσα είναι η αφορμή. Συζήτηση με θέμα τον διάλογο ανάμεσα στην ποίηση και τη ζωγραφική*, Αθήνα, Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 2006, σ. 9-12.
- 18) «Νέες θεωρήσεις της έννοιας της τέχνης», *Εισαγωγή στο Έννοιες της τέχνης τον 20ό αιώνα*, Αθήνα, Α.Σ.Κ.Τ., 2006.
- 19) «Ο επανακτημένος χρόνος», περιοδικό *Το δέντρο*, τχ. 153-54 (χειμώνας 2006-2007), ειδικό αφιέρωμα στον Χρόνο, σ. 127-130.
- 20) «Les puissances de l'indirect: traduire et enseigner l'esthétique contemporaine en Grèce», περιοδικό *Rue Descartes*, τχ. 51, Ιανουάριος-Μάρτιος 2007.
- 21) (σε συνεργασία με τη Véronique Fabbri), «Horizons», *Philosopher en Grèce aujourd'hui*, *Εισαγωγή* στο ειδικό τεύχος-αφιέρωμα του περιοδικού *Rue Descartes* του Διεθνούς Κολεγίου της Φιλοσοφίας (Collège International de Philosophie – CIPH), Ιανουάριος-Μάρτιος 2007.
- 22) «Δύο τροπές του αισθητικού: Κρότσε και Γκράμσι», περιοδικό *Ο Πολίτης*, τχ. 160 (Νοέμβριος 2007), σ. 37-42.
- 23) «Μια ζωτική διεργασία: η ανάκτηση της τέχνης», *Επιλεγόμενα* στο Ρίτσαρντ Βόλχαϊμ, *Η τέχνη και τα αντικείμενά της*, Αθήνα, Α.Σ.Κ.Τ., 2009.

- 24) «Ο έρωτας, η ομορφιά και ο Χρόνος», *Athens Review of Books*, τχ. 20 (Ιούλιος-Αύγουστος 2011), σ. 11-13 (αφιέρωμα στον Αλέξανδρο Νεχαμά).
- 25) «Η έκτη ενότητα του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*», *Επίμετρο I* στο Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο, τόμος έκτος: Η Αλμπερτίν αγνοούμενη*, επιμέλεια έκδοσης Παναγιώτης Πούλος, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών / Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2014, σ. 243-246.
- 26) «Τέχνη, εννόηση, εκτύλιξη», στο Φ. Ζήκα (επιμ.), *Τέχνη, σκέψη, ζωή. Η αισθητική φιλοσοφία του Αλέξανδρου Νεχαμά*, Αθήνα, Εκδόσεις Οκτώ, 2014.
- 27) «Destin d'À la recherche du temps perdu en grec», *Revue d'études proustiennes* 2015-1, no 1: Geneviève Henrot Sostero και Florence Lautel-Ribstein (επιμ.), *Traduire À la recherche du temps perdu*, Παρίσι, Classiques Garnier, 2015, 790 σελ., ISBN 978-2-8124-3789-2, σ. 153-173 (I: Réception et premières traductions), 251-253 (II : Titres), 571-578 (III: Dynamique du traduire).
- 28) «Οι ενεργοί χώροι ως δυναμικά πεδία. Τρία βήματα», σύνοψη της ομώνυμης διάλεξης, υπό δημοσίευση στον κατάλογο του Φεστιβάλ *inspire 2014: effective spaces*, Θεσσαλονίκη, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης.
- 29) «Η ποιητική συνοχή στη γλυπτική του Γιώργου Λάππα», *Σύγχρονα θέματα*, τχ. 134-135 (Ιούλιος-Δεκέμβριος 2016), σ. 157-161.
- 30) «Η έβδομη ενότητα του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*», *Επίμετρο* στο Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο, τόμος έβδομος: Ο ανακτημένος Χρόνος*, επιμέλεια έκδοσης, σημειώσεις Παναγιώτης Πούλος, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών / Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2018, υπό εκτύπωση.

**ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ, ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΡΘΡΑ
ΣΕ ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ, ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ ΕΝΤΥΠΑ ΚΑΙ ΜΕΣΑ ΜΑΖΙΚΗΣ
ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ**

- 1) «Η προυστική πανουργία του Χρόνου», εφημερίδα *Το Βήμα*, ένθετο “Βιβλία”, φ. 1 Σεπτεμβρίου 1998.
- 2) «Μέσα στον χρόνο», εφημερίδα *Η Αυγή*, στήλη *Ενθέματα*, φ. 17 Ιανουαρίου 1999.
- 3) «Πολυπλοκότητα και απλότητα», εφημερίδα *Το Βήμα*, φ. 14 Ιανουαρίου 2001, ένθετο: το άλλο βήμα αφιερωμένο στην Αισθητική (επιμέλεια Ελένη Ποταμιάνου), σ. 16-18.

- 4) *Η βιβλιοθήκη του Παναγιώτη Πούλου*, απαντήσεις σε ερωτήματα του Μισέλ Φάις, εφημερίδα *Η Ελευθεροτυπία*, φ. 22 Φεβρουαρίου 2002.
- 5) «Η έννοια του εφικτού», εφημερίδα *Το Βήμα*, ένθετο «Βιβλία», φ. 24 Νοεμβρίου 2002 (παρουσίαση του βιβλίου του Jacques Bouveresse, *La voix de l'âme et les chemins de l'esprit. Dix études sur Robert Musil*, Παρίσι, Le Seuil, σειρά «Liber», 2001).
- 6) Άρθρα στην ηλεκτρονική εφημερίδα του ΕΚΕΜΕΛ, τον *Απηλιώτη* (2001-2004).
- 7) «Αναφορικότητα και ερμηνεία», εφημερίδα *Το Βήμα*, ένθετο «Βιβλία», φ. 31 Οκτωβρίου 2004 (παρουσίαση του βιβλίου του Arthur Danto, *Η μεταμόρφωση του κοινότοπου. Μια φιλοσοφική θεώρηση της τέχνης*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2004).
- 8) «Η δυναμική της μνήμης», εφημερίδα *Το Βήμα*, ένθετο «Βιβλία», φ. 24 Ιουλίου 2005 (με αφορμή τον κατάλογο της έκθεσης του Γιάννη Ψυχοπαίδη, *Πατριδογνωσία. Τέχνη Κοινωνία Πολιτική 1964-2004*, Αθήνα, Μεταίχμιο, 2005).
- 9) «Πιερ Μπουρντιέ: Οι κανόνες της τέχνης», εφημερίδα *Η Αυγή*, ένθετο *Αναγνώσεις*, τχ. 216, φ. 11 Φεβρουαρίου 2007.
- 10) «Αισθητική. Η ώρα της περισυλλογής», εφημερίδα *Η Αυγή*, ένθετο *Αναγνώσεις*, Αφιέρωμα: *Μετά το '89*, φ. 8 Ιουλίου 2007, σ. 24.
- 11) «Υποδεχόμενοι τον Αλέξανδρο Νεχαμά», εφημερίδα *Η Αυγή*, ένθετο *Αναγνώσεις*, φ. 6 Φεβρουαρίου 2011, σ. 23.
- 12) «Αναζητώντας τον Μαρσέλ Προυστ» (συνέντευξη στον δημοσιογράφο Κώστα Μαρίνο), *Επιλογές*, μηνιαίο έντυπο της *Μακεδονίας της Κυριακής*, τχ. 728 (Δεκέμβριος 2013), σ. 68-74.
- 13) «Μαρσέλ Προυστ: ο συνομιλητής μιας ζωής», *Το Βήμα της Κυριακής*, 4 Μαΐου 2014 (συνέντευξη στον δημοσιογράφο Γρηγόρη Μπέκο).
- 14) Συζήτηση για το έργο του Μαρσέλ Προυστ με τον δημοσιογράφο Δημήτρη Τρίκα στην πολιτιστική εκπομπή της ΕΡΑ-1. Ηχογραφήθηκε την Τρίτη 13 Μαΐου 2014, μεταδόθηκε στις 16 Μαΐου 2014 και στις 20 Μαΐου 2014.

ΔΙΔΑΚΤΙΚΟ ΚΑΙ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Σημειώσεις για τα εισαγωγικά μαθήματα «Ιστορία των αισθητικών θεωριών Ι και ΙΙ» (Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης) και «Εισαγωγή στη Φιλοσοφία και Αισθητική Ι και ΙΙ» (Τμήμα Εικαστικών Τεχνών)

Μέρος πρώτο: *Από τον Πλάτωνα στον Νίτσε*

Σύνοψη του μαθήματος – Ερευνητικός Βιβλιογραφικός Οδηγός, Ιούνιος 2007, 114 σελ., δεύτερη έκδοση: Φεβρουάριος 2008, 131 σελ., τρίτη έκδοση: Σεπτέμβριος 2010, 208 σελ. (στο *e-class* της ιστοσελίδας του Τμήματος Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης).

ΟΜΙΛΙΕΣ – ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΕΙΣ – ΠΡΟΛΟΓΙΣΜΑΤΑ– ΕΠΙΛΟΓΟΙ

- 1) «Η έννοια του χαμένου χρόνου»: ομιλία στο διεπιστημονικό σεμινάριο της Υγειονομικής Σχολής (υπό τη διεύθυνση των Δημοσθένη Αγραφιώτη, Γιώργου Παπαγούνου και Θανάση Τζαβάρα), Μάιος 1987.
- 2) «Η εικόνα του χαμένου χρόνου»: ομιλία στην Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, στο πλαίσιο του κύκλου *Μνήμη Παύλου Ζάννα*, Αθήνα, 1990.
- 3) «Το Μάθημα της τέχνης», ομιλία στην Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, στο πλαίσιο μιας εκδήλωσης αφιερωμένης στη *Διδακτική της τέχνης* (Μάρτιος 1993), με τη συμμετοχή της εικαστικού Νεφέλης Κονταρίνη, του καθηγητή Παύλου Χριστοδουλίδη και του επιμελητή εκθέσεων και θεωρητικού της τέχνης Ντένη Ζαχαρόπουλου.
- 4) (σε συνεργασία με τον Γεράσιμο Κουζέλη), «Art, a Travel of Knowledge?»: ομιλία στις εκδηλώσεις με θέμα *Τέχνη ταξιδιωτική*, Αθήνα, Σπίτι Κωστή Παλαμά, 1994. Βλ. φάκελο ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ: Travel of Knowledge.
- 5) «Ευρωπαϊκή κοινότητα λέξεων και ιδεών: σκέψεις γύρω από τη σύσταση μιας πολύγλωσσης τράπεζας δεδομένων», ομιλία στο Λαγονήσι με την ευκαιρία της σύγκλισης του Ευρωπαϊκού Δικτύου Σχολών Λογοτεχνικής Μετάφρασης, Ιούνιος 1996.
- 6) «Ένα υπό διαμόρφωση πρόβλημα της Φιλοσοφίας: η σχέση της με τη Λογοτεχνία»: ομιλία στο Πρώτο Συνέδριο Φιλοσοφίας, το οποίο οργάνωσε στο Ψυχικό (Μπενάκειο) ο Σύλλογος Αποφοίτων Κολλεγίου Αθηνών, στις 6 Νοεμβρίου 1996.
- 7) «Γαλιλαίος και Μπρεχτ»: ομιλία στο πλαίσιο της εκδήλωσης που οργάνωσε το Ινστιτούτο Γκαίτε για τον *Γαλιλαίο* του Μπέρτολτ Μπρεχτ, σε συνεργασία με τις εκδόσεις Νήσος, τον Νοέμβριο του 1998.

- 8) «Traduire et éditer *À la recherche du temps perdu en grec*»: ομιλία στο Παρίσι, στη Société des études néohelléniques, στις 8 Φεβρουαρίου 1999.
- 9) «Μια σχολιασμένη μετάφραση του πλατωνικού *Σοφιστή* (1940): επίπεδα γλώσσας, διαλεκτική, ιστορία», ομιλία στο ελληνο-γαλλικό συνέδριο *Ποιητική και Φιλοσοφία*, το οποίο οργάνωσε το Διεθνές Κολέγιο της Φιλοσοφίας (Collège International de Philosophie) στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, στις 5 και 6 Οκτωβρίου 2001.
- 10) Παρουσίαση της εκδήλωσης του τμήματος Φιλοσοφίας και Επιστημών του Ανθρώπου του ΕΚΕΜΕΛ (3 Δεκεμβρίου 2001) με θέμα *Μεταφράζοντας κείμενα πολιτικής φιλοσοφίας* και με τη συμμετοχή των Φιλήμονα Παιονίδη, Κωνσταντίνου Παπαγεωργίου, Αριστοτέλη Στυλιανού, Ανδρέα Τάκη και Κοσμά Ψυχοπαίδη.
- 11) Συντονισμός μιας εκδήλωσης αφιερωμένης στον Μαρσέλ Προυστ, η οποία πραγματοποιήθηκε στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών (17 Δεκεμβρίου 2001), με τη συμμετοχή των Charles Dantzig, Αλ. Π. Ζάννα και Παντελή Μπουκάλα. Ομιλία με θέμα «Ο συγγραφέας ως αναγνώστης».
- 12) Παρουσίαση του βιβλίου του Πιέρ Μπουρντιέ *Η διάκριση*, σε εκδήλωση που οργανώθηκε στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών στις 4 Μαρτίου 2002, με τη συμμετοχή των Νίκου Παναγιωτόπουλου και Γεράσιμου Κουζέλη.
- 13) «Διακυβεύματα της έννοιας του ρομαντισμού», παρουσίαση του βιβλίου του Μ.Η. Abrams, *Ο καθρέφτης και το φως*, σε ημερίδα για τον Ρομαντισμό, με τη συμμετοχή των Άρη Μπερλή, Διονύση Καψάλη, Λίζυς Τσιριμώκου, Γεώργιου Ξηροπαΐδη και Κοσμά Ψυχοπαίδη (Εθνικό Κέντρο Βιβλίου, 30 Μαρτίου 2002).
- 14) «Ένας ερευνητής φιλόσοφος: τρία ερωτήματα στον Jacques Bouveresse», παρέμβαση στην εκδήλωση που διοργάνωσε το Τμήμα Φιλοσοφίας και Επιστημών του Ανθρώπου του ΕΚΕΜΕΛ προς τιμήν του φιλοσόφου στο Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών (30 Νοεμβρίου 2002), με την παρουσία του ίδιου και τη συμμετοχή των καθηγητών Στέλιου Βιρβιδάκη και Νίκου Παναγιωτόπουλου.
- 15) Παρουσίαση της εκδήλωσης του Τμήματος Φιλοσοφίας και Επιστημών του Ανθρώπου του ΕΚΕΜΕΛ (14 Ιανουαρίου του 2003) με θέμα *Η αρχαία φιλοσοφία σε μετάφραση*, με τη συμμετοχή του καθηγητή Παύλου Καλλιγά, διευθυντή του φιλοσοφικού περιοδικού *Δευκαλίων*, και του καθηγητή Φιλοσοφίας στο Α.Π.Θ. Βασίλη Κάλφα, διευθυντή του περιοδικού *Υπόμνημα στη φιλοσοφία (Αίθουσα τέχνης και λόγου της Στοάς του Βιβλίου)*.

- 16) Συμμετοχή στη στρογγυλή τράπεζα «Traduire Deleuze aujourd'hui», στις Premières Assises de la traduction philosophique (4-5 Φεβρουαρίου 2003), τις οποίες οργάνωσε στο σπίτι *Heinrich Heine* του Γερμανικού Ιδρύματος στο Παρίσι το Διεθνές Κολλέγιο της Φιλοσοφίας (CIPH) σε συνεργασία με το ΕΚΕΜΕΛ, με την υποστήριξη της εφημερίδας *Le Monde*.
- 17) Κύκλος τριών μαθημάτων υπό τον γενικό τίτλο «Αισθητική και Ηθική στο *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*», στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του Τμήματος Φιλολογίας του Α.Π.Θ. (τομέας ΜΝΕΣ), στις 14, 15 και 17 Μαρτίου 2003.
- 18) «Ποιείν και πράττειν στη λογοτεχνία: σύγχρονες αισθητικές προσεγγίσεις», ομιλία στο Διαρκές Σεμινάριο Διδασκόντων του Τμήματος Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης, στις 31 Μαρτίου 2003.
- 19) «Ο Καρτέσιος σήμερα», προλόγισμα στην εκδήλωση που οργάνωσαν το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών και το Τμήμα Φιλοσοφίας και Επιστημών του Ανθρώπου του ΕΚΕΜΕΛ, σε συνεργασία με τις εκδόσεις Εκκρεμές, με την ευκαιρία της ελληνικής μετάφρασης των *Στοχασμών περί της πρώτης φιλοσοφίας* του Ρενέ Ντεκάρτ, την 1 Απριλίου 2003, και με τη συμμετοχή των καθηγητών Στέλιου Βιρβιδάκη, Γεράσιμου Βόκου, Παντελή Μπασάκου και Αριστοτέλη Στυλιανού.
- 20) Παρουσίαση της εκδήλωσης «Μετάφραση κειμένων Ιστορίας της Τέχνης» (2 Δεκεμβρίου 2003), η οποία συνδιοργανώθηκε από το Τμήμα Φιλοσοφίας και Επιστημών του Ανθρώπου του ΕΚΕΜΕΛ και την Ελληνική Εταιρεία Ιστορικών της Τέχνης, με τη συμμετοχή των καθηγητών Νίκου Χατζηνικολάου, Νίκης Λουϊζίδη, Ευγένιου Ματθιόπουλου, των μεταφραστών Κλαίρης Μιτσοτάκη, Ανδρέα Παππά και του εκδότη Σταύρου Πετσόπουλου.
- 21) Παρουσίαση του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* στο Βιβλιοπωλείο «Σύγχρονη Έκφραση» στη Λειβαδειά (16 Φεβρουαρίου 2004).
- 22) Προλόγισμα στο Διεθνές Συνέδριο «Βάλτερ Μπένγιαμιν: Το καθήκον του μεταφραστή», το οποίο συνδιοργανώθηκε από το Τμήμα Φιλοσοφίας και Επιστημών του Ανθρώπου του ΕΚΕΜΕΛ (με επιμέλεια του Παναγιώτη Πούλου και του Γιώργου Σαγκριώτη), το Διεθνές Κολλέγιο της Φιλοσοφίας (Παρίσι), το Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών και το Ινστιτούτο Γκαίτε στο Αμφιθέατρο του Γαλλικού Ινστιτούτου Αθηνών, στις 29 και 30 Απριλίου 2004.
- 23) Ομιλία με τίτλο «Η αρχιτεκτονική διάσταση στο έργο του Μαρσέλ Προυστ» στους φοιτητές της Αρχιτεκτονικής του Πανεπιστημίου Βόλου, σεμινάριο «Η

- σύγχρονη πόλη στις τέχνες του λόγου» υπό την ευθύνη της Φωτεινής Μαργαρίτη (9 Ιουνίου 2004).
- 24) Κριτική παρουσίαση του βιβλίου του George Steiner *Μετά τη Βαβέλ*, στην εκδήλωση με τίτλο: *Μετάφραση: Θεωρία ή/και πρακτική;*, την οποία οργάνωσε στις 30 Σεπτεμβρίου 2004 το ΕΚΕΜΕΛ, με τη συμμετοχή των Άρη Μπερλή, Στέλιου Βιρβιδάκη, Ντέιβιντ Κόνολυ, Βαγγέλη Μπιτσώρη (Θέατρο Χυτήριο).
- 25) «Επίλογος» στη βραδιά *Εις μνήμην Ζακ Ντερριντά* την οποία οργάνωσε το ΕΚΕΜΕΛ στις 15 Νοεμβρίου 2004 (Θέατρο Χυτήριο), με τη συμμετοχή των Άρη Μπερλή, Γιώργου Βέλτσου, Αριστεΐδη Μπαλτά, Δημήτρη Δημηρούλη, Χρήστου Λάζου και Βαγγέλη Μπιτσώρη.
- 26) Παρουσίαση της εκδήλωσης «Μετάφραση ψυχαναλυτικών κειμένων» (7 Δεκεμβρίου 2004), η οποία οργανώθηκε από το Τμήμα Φιλοσοφίας και Επιστημών του Ανθρώπου του ΕΚΕΜΕΛ με τη συμμετοχή των Λευτέρη Αναγνώστου, Θανάση Χατζόπουλου, Γεράσιμου Στεφανάτου, Ελισάβετ Κούκη και Ελένης Τζαβάρα (Θέατρο Χυτήριο).
- 27) Ομιλία με τίτλο «Ο Μαρσέλ Προυστ και οι Καλές Τέχνες» στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών με την ευκαιρία του εορτασμού της Εθνικής Επετείου (25η Μαρτίου 2005).
- 28) Ομιλία με τίτλο «Un atelier de traduction: inventivité, réappropriations et reconstruction de l'entreprise proustienne», στο συμπόσιο με αντικείμενο *Les grammaires de la liberté. Pour le droit à la langue*, που πραγματοποιήθηκε στην Εθνική Βιβλιοθήκη της Γαλλίας από το *Observatoire des études classiques en Europe* (Maison des Sciences de l'Homme, Paris), υπό τη διεύθυνση των Heinz Wismann και Pierre Judet de la Combe, στις 9 Απριλίου 2005.
- 29) Ομιλία με τίτλο «Ζητήματα αισθητικής στο βιβλίο του Δημοσθένη Κοκκινίδη» στην εκδήλωση που οργάνωσε η Βιβλιοθήκη της Α.Σ.Κ.Τ. με την ευκαιρία της έκδοσης του βιβλίου του Δημοσθένη Κοκκινίδη με τίτλο *Κείμενα για την τέχνη*, στις 18 Απριλίου 2005, και με τη συμμετοχή της καθηγήτριας Νίκης Λουιζίδη και του καθηγητή Νίκου Δασκαλοθανάση.
- 30) Ομιλία με τίτλο «Η έννοια της *θέασης-εντός* στην αισθητική φιλοσοφία του Ρίτσαρντ Βόλχαϊμ» στο συνέδριο «Τέχνη και Φιλοσοφία» *Εις μνήμην Παναγιώτη και Έφης Μιχελή*, το οποίο διοργανώθηκε από το Τμήμα Φιλοσοφικών και Κοινωνικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Κρήτης με τη συνδρομή της Ελληνικής Εταιρείας Αισθητικής στο Ρέθυμνο, στις 5 και 6 Νοεμβρίου 2005.

- 31) Συντονισμός της συζήτησης και παρουσίαση του βιβλίου του Ντέιβιντ Χιουμ *Πραγματεία για την ανθρώπινη φύση* στο Βιβλιοπωλείο Πατάκη (Αθήνα, 16 Δεκεμβρίου 2005), με τη συμμετοχή των καθηγητών Στάθη Ψύλλου, Στέλιου Βιρβιδάκη, Δημήτρη Κοτρόγιαννου, και της επιμελήτριας-μεταφράστριας του βιβλίου καθηγήτριας Μαρίας Πουρνάρη.
- 32) Ομιλία με τίτλο «Λέξεις, ζωγραφιές, και σκέψεις» στην εκδήλωση που οργάνωσε το Εθνικό Κέντρο Βιβλίου σε συνεργασία με το Ζ' Εργαστήριο Ζωγραφικής της ΑΣΚΤ στο Μουσείο Μπενάκη - Κτήριο οδού Πειραιώς (24 Ιανουαρίου 2006).
- 33) Παρουσίαση, μαζί με την καθηγήτρια Véronique Fabbrì και τους καθηγητές Γιώργο Φαράκλα και Στέλιο Βιρβιδάκη, του τεύχους 51 του περιοδικού *Rue Descartes* στο Espace L'Harmattan (Παρίσι, 3 Φεβρουαρίου 2006).
- 34) Ομιλία με θέμα το τρίτο μέρος των *Κανόνων της τέχνης* στην εκδήλωση που οργανώθηκε με την ευκαιρία της ελληνικής έκδοσης του ομότιτλου βιβλίου του Πιερ Μπουρντιέ. Συνομιλητές οι καθηγητές Παναγιώτης Μουλάς και Νίκος Παναγιωτόπουλος, ο σκηνοθέτης Βασίλης Παπαβασιλείου και η μεταφράστρια του βιβλίου Έφη Γιαννοπούλου. Συντονίστρια: η δημοσιογράφος Μικέλα Χαρτουλάρη (Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 22 Ιανουαρίου 2007).
- 35) Παρουσίαση του βιβλίου του Χρήστου Αστερίου, *Το ταξίδι του Ιάσονα Ρέμβη. Μια αληθινή ιστορία*, Αθήνα, Πατάκης, 2006 (28 Μαρτίου 2007).
- 36) Ομιλία με τίτλο «Για ποια “Ελλάδα” μιλάμε; Με αφορμή τον Ζωρζ Μπατάιγ και τον Αντρέ Μασσόν: εικόνες του Ηράκλειτου και η δυναμική του λόγου» στη στρογγυλή τράπεζα «Ο Αντρέ Μασσόν και η Ελλάδα» υπό τον συντονισμό της καθηγήτριας Ελένης Γλύκατζη-Αρβελέρ, και με τη συμμετοχή της καθηγήτριας Νίκης Λουϊζίδη και του ψυχίατρου-ψυχαναλυτή Γεράσιμου Στεφανάτου (Άνδρος, Μουσείο Γουλανδρή, 30 Ιουνίου 2007).
- 37) Ομιλία με θέμα «Μπερξόν και Προυστ: λειτουργία και χρήσεις της μνήμης» στη Διεθνή Επιστημονική Ημερίδα υπό τη διεύθυνση του καθηγητή Ιωάννη Πρελορέντζου με αντικείμενο τη «Φιλοσοφία του Μπερξόν και την κληρονομιά της» (Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 8 Νοεμβρίου 2007).
- 38) Ομιλία με θέμα «Δύο τροπές του αισθητικού: Κρότσε και Γκράμσι» στο επιστημονικό συνέδριο «Ο Αντόνιο Γκράμσι στις σημερινές Κοινωνικές Επιστήμες και τη θεωρία», το οποίο οργανώθηκε από το Κέντρο Πολιτικών Ερευνών του Παντείου Πανεπιστημίου με την ευθύνη του καθηγητή Γιάννη Βούλγαρη στις 30 Νοεμβρίου-1 Δεκεμβρίου 2007.

- 39) Χαιρετισμός του προέδρου της Επιτροπής Βιβλιοθήκης της ΑΣΚΤ στο Β΄ Συνέδριο Βιβλιοθηκών Τέχνης (ΑΣΚΤ, 1-2 Φεβρουαρίου 2008) (βλ. την έκδοση των *Πρακτικών* του Συνεδρίου, Αθήνα, 2008, σ. 11-13).
- 40) Προλόγισμα στον κύκλο διαλέξεων με θέμα «Περί του Υψηλού. Από τον Καντ στους ρομαντικούς, και στη μετανεοτερική αισθητική» του καθηγητή Γεώργου Ξηροπαΐδη στην ΑΣΚΤ (14, 21 και 28 Φεβρουαρίου 2008).
- 41) Ομιλία με τίτλο «Η εκμάθηση της τέχνης: οροθεσία και κατασκευή» στα εγκαίνια της έκθεσης της Φωτεινής Μαργαρίτη *Χειρώνακτες: Εργαστήρια λέξεων, σχεδίων, εικόνων* στο Βυζαντινό Μουσείο (25 Φεβρουαρίου 2008), και την παρουσίαση του βιβλίου της ίδιας με τίτλο *Το εργαστήρι του συγγραφέα. Το εργαστήρι του αρχιτέκτονα (και μια συνομιλία με τον Νάνο Βαλαωρίτη)* (Καστανιώτης, 2007), με τη συμμετοχή του αρχαιολόγου και διευθυντή του Βυζαντινού και Χριστιανικού Μουσείου Δημήτριου Κωνσταντίου και του ποιητή Νάνου Βαλαωρίτη.
- 42) Παρέμβαση στην εκδήλωση της Ανωτάτης Σχολής Καλών Τεχνών (Μουσείο Μπενάκη-Πειραιώς) με αντικείμενο την παρουσίαση των δύο πρώτων τόμων του Εκδοτικού της Οργανισμού (19 Μαρτίου 2008), και με τη συμμετοχή των καθηγητών Λεώνης Βιδάλη, Νίκης Λουιζίδη, Νίκου Δασκαλοθανάση και Κωνσταντίνου Παπαγεωργίου.
- 43) Ομιλία στο Ίδρυμα Εικαστικών Τεχνών και Μουσικής Β & Μ Θεοχαράκη (21 Μαΐου 2009) με θέμα: «Ψυχανάλυση και φιλοσοφία: μια προσέγγιση του έργου του Νικολά Πουσέν», στο πλαίσιο του κύκλου διαλέξεων με γενικό τίτλο «Η Τέχνη από τη μεριά του Ασυνειδήτου» (με τη συμμετοχή της Νίκης Λουιζίδη και του Γεράσιμου Στεφανάτου).
- 44) «Η εκμείωση της τάξης της τέχνης», παρουσίαση του έργου του θεωρητικού της τέχνης Ντένη Ζαχαρόπουλου με την ευκαιρία της αναγόρευσής του ως επίτιμου διδάκτορα από το Τμήμα Εικαστικών Τεχνών της ΑΣΚΤ (14 Ιανουαρίου 2011).
- 45) «Τέχνη, λογοτεχνία και φιλοσοφία», παρουσίαση του έργου του καθηγητή Φιλοσοφίας, Συγκριτικής Λογοτεχνίας και Ανθρωπιστικών Σπουδών Αλέξανδρου Νεχαμά με την ευκαιρία της αναγόρευσής του ως επίτιμου διδάκτορα από το Τμήμα Θεωρίας και Ιστορίας της Τέχνης της ΑΣΚΤ (26 Ιανουαρίου 2011). Βλ. ιστότοπο «Αναγνώσεις» της εφημερίδας *Η ΑΥΓΗ*.
- 46) «Τα νέυματα του νου», παρουσίαση της ελληνικής έκδοσης του *Φιλοσοφικού Λεξικού του Κάμπριτζ* στο πλαίσιο μιας εκδήλωσης με τη συμμετοχή των

Καθηγητών Στέλιου Βιρβιδάκη, Γεώργου Ξηροπαϊδη, Νίκου Ναυρίδη και Νίκου Δασκαλοθανάση, καθώς και του Πρύτανη της ΑΣΚΤ Γεώργου Χαρβαλιά (14 Μαΐου 2012).

- 47) «Οι στιγμές της τέχνης και η στιγμή στην Τέχνη», στο πλαίσιο της εκδήλωσης «Η στιγμή στην Τέχνη», Μουσική Βιβλιοθήκη του Μεγάρου Μουσικής, με τη συμμετοχή του Δρ. Ηλία Γιαννόπουλου και της καθηγήτριας Αλεξάνδρας Μουρίκη (11 Φεβρουαρίου 2013): Οπτικο-ακουστική πρόσβαση στο <http://www.mmb.org.gr/page/default.asp?id=6819&la=1>
- 48) «Enjeux du traduire proustien en grec: problématiques du rapport au réel et de la pensée de l'art», παρέμβαση στο διεθνές συμπόσιο με αντικείμενο *Comment traduire Proust?*, Παρίσι, 26-27 Νοεμβρίου 2013.
- 49) «Τέχνη και δράση», παρουσίαση της ανθολογίας με επιμέλεια της Ελπίδας Ρίκου *Ανθρωπολογία και σύγχρονη τέχνη*, Αθήνα 2013, Σύλλογος Ελλήνων αρχαιολόγων (20 Δεκεμβρίου 2013).
- 50) «Το πρότυπο της μετάφρασης και η εκφορά του ενδιαθέτου λόγου», ομιλία στη *Νύχτα του Λόγου*, Γαλλικό Ινστιτούτο, 2 Μαΐου 2014.
- 51) Παρέμβαση στη στρογγυλή τράπεζα με τη συμμετοχή των Καθηγητών Γιάννη Πρελορέντζου, Philippe Sabot και Martin Rueff, με αντικείμενο το ερώτημα: «Λογοτεχνία και Φιλοσοφία: μια γαλλική ιδιαιτερότητα;» στη *Νύχτα του Λόγου*, Γαλλικό Ινστιτούτο, 2 Μαΐου 2014.
- 52) Παρέμβαση στην εκδήλωση «Η δομή της εικόνας στην ποίηση και τη ζωγραφική», Πνευματικό Κέντρο Δήμου Αθηναίων, Πάρκο Ελευθερίας, 14 Μαΐου 2014.
- 53) Παρέμβαση για την προβληματική του ύστερου Γκοντάρ στο συμπόσιο-αφιέρωμα στο έργο του Ζαν-Λυκ Γκοντάρ, *Ταινιοθήκη της Ελλάδας*, 12 Ιουνίου 2014.
- 54) *Τέχνη και ψυχανάλυση*, μια συζήτηση για τη σχέση Προυστ/Φρόντ με τον ψυχίατρο-ψυχαναλυτή Γεράσιμο Στεφανάτο υπό τη διεύθυνση του Καθηγητή και Διευθυντή Σύνταξης του περιοδικού *Ιστορία της τέχνης* Νίκου Δασκαλοθανάση, Σπίτι της Κύπρου, 30 Σεπτεμβρίου 2014.
- 55) Συζήτηση με τον Ομότιμο Καθηγητή Αρχιτεκτονικής Φίλιππο Ωραιόπουλο με θέμα «Απο την Αισθησιολογία στη νεοΠοιητική», *Εργαστήριο νεοΠοιητικής*, Μεταπτυχιακό Εικαστικών Τεχνών, ΑΣΚΤ, 24 Φεβρουαρίου 2015.

- 56) Διάλεξη με τίτλο «Οι ενεργοί χώροι ως δυναμικά πεδία: τρία βήματα», στην Ημερίδα του Φεστιβάλ *Inspire: effective spaces*, Θεσσαλονίκη, Μακεδονικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης, 26 Φεβρουαρίου 2015.
- 57) Διάλεξη με τίτλο «Ο Προυστ και η εποχή του / Ο Προυστ μιας άλλης εποχής» στο Μεταπτυχιακό σεμινάριο του Τμήματος Καλών Τεχνών, Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου, 18 Νοεμβρίου 2016.
- 58) Συμμετοχή στην παρουσίαση του έργου της Ομότιμης καθηγήτριας της ΑΣΚΤ Νίκης Λοιζίδη με ομιλία με τίτλο «Ιατρική, φιλοσοφία, και τέχνη: Νόσος και υγεία στο *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* του Μαρσέλ Προυστ», Σπίτι της Κύπρου, 16 Δεκεμβρίου 2016.
- 59) Κεντρική ομιλία στα Εγκαίνια της νέας Βιβλιοθήκης της ΑΣΚΤ, 23 Ιανουαρίου 2017.
- 60) Συμμετοχή στην παρουσίαση του βιβλίου του Γεράσιμου Στεφανάτου, *Κατασκευές της ψυχανάλυσης/Κατασκευή του ψυχαναλυτή. Αναζητώντας μια αλήθεια που γιατρεύει*, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2016, ΕΚΠΑ, Αίθουσα Κωστή Παλαμά, 30 Μαρτίου 2017.
- 61) Ανακοίνωση με τίτλο «Δύο ενδεικτικά παραδείγματα δημιουργικής αναμέτρησης της τέχνης με την ιστορία και την κοινωνία: τα παλίμψηστα του Μαρσέλ Προυστ και του Άμπυ Βάρμπουργκ», στο Συνέδριο με τίτλο *Τέχνη και Δημοκρατία* που οργάνωσε το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων στο Μουσείο της Ακρόπολης (7-9 Δεκεμβρίου 2017).
- 62) Ανάγνωση αποσπασμάτων στα γαλλικά και τα ελληνικά από τη μετάφραση του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* στο Βιβλιοπωλείο των Εκδόσεων της Εστίας, με αφορμή τον Μαραθώνιο Γαλλοφωνίας (17/03/2018).
- 63) Μάθημα με τίτλο «Οι επάλληλες ποιητικές του Κωνσταντίνου Καβάφη και του Μαρσέλ Προυστ» (30/03/2018) στον κύκλο «Εις την Τέχνην, επιθμίες και αισθήσεις» του Αρχείου Καβάφη (Ίδρυμα Ωνάση).

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ

- 1) Pierre Macherey, «Για μια φυσική ιστορία των γνωμώνων»/«Pour une histoire naturelle des normes», στο Γεράσιμος Κουζέλης & Ιωσήφ Σολομών (επιμ.), *Πειθαρχία και γνώση*, περιοδική σειρά *τοπικά*, α', Αθήνα, Ε.Μ.Ε.Α.-Νήσος, 1994, σ. 283-298.
- 2) Gilles Deleuze, *Εμπειρισμός και υποκειμενικότητα. Δοκίμιο για την ανθρώπινη φύση κατά τον Χιουμ*, Αθήνα, Ολκός, σειρά «Μικρή άρκτος», 1995, 255 σελ.

- 3) Marcel Proust, «Η συνέντευξη του 1913», στο Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, τόμος πρώτος: *Από τη μεριά του Σουάν*, Αθήνα, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 1998, σ. 379-381.
- 4) «Τρεις επιστολές» (Ζιντ-Προυστ-Ριβιέρ) στο Μαρσέλ Προυστ, *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, τόμος δεύτερος: *Στον ίσκιο των ανθισμένων κοριτσιών*, Αθήνα, Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 1999, σ. 447-452.
- 5) (σε συνεργασία με τη Σοφία Διονυσοπούλου) Barbara Cassin, «Εξετάζοντας τα μη μεταφράσιμα», περιοδικό *Μετάφραση '00*, 2000, σ. 89-94.
- 6) Μετάφραση του Μαρσέλ Προυστ, *Η φυλακισμένη* (δεύτερο ήμισυ, σ. 177-344), καθώς και, στο Επίμετρο II του ίδιου τόμου, των σημειώσεων του Jacques Rivière με τίτλο «Μαρσέλ Προυστ. Βιογραφικές επισημάνσεις», Αθήνα, Βιβλιοπωλείον της Εστίας, 2004, σ. 351-356.
- 7) Μετάφραση του Μαρσέλ Προυστ, *Η Αλμπερτίν αγνοούμενη*, Αθήνα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2014, 272 σελ.
- 8) Μετάφραση, υπό τον τίτλο «Προτελευταίες σκέψεις», τριών απαντήσεων του Μαρσέλ Προυστ σε δημοσιογραφικές έρευνες, καθώς και της νεκρολογίας του από τον Jacques Rivière, Επίμετρα II και III της *Αλμπερτίν αγνοούμενης*, Αθήνα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2014, σ. 249-256.
- 9) Μετάφραση του Μαρσέλ Προυστ, *Ο ανακτημένος Χρόνος*, Αθήνα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2018, 385 σελ.

ΘΕΩΡΗΣΕΙΣ ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΩΝ

- 1) Θεώρηση, σε συνεργασία με τον καθηγητή Ιστορίας της Φιλοσοφίας στο Α.Π.Θ. Γεράσιμο Βώκο, της μετάφρασης του άρθρου του Georges Canguilhem «Τι είναι η ψυχολογία;», μετάφραση Δημήτρης Αθανασάκης, στο Παναγιώτης Πούλος (επιμ.), *Περί κατασκευής*, περιοδική σειρά *τοπικά*, β', Αθήνα, Ε.Μ.Ε.Α.-Νήσος, 1996, σ. 19-31.
- 2) Θεώρηση, σε συνεργασία με την Έλλη Δρούλια, της μετάφρασης του άρθρου του Carlo Ginzburg, «Σημάδια. Ρίζες ενός ενδεικτικού παραδείγματος», μετάφραση Κώστας Κουρεμένος, στο Παναγιώτης Πούλος (επιμ.), *Περί κατασκευής*, περιοδική σειρά *τοπικά*, β', Αθήνα, Ε.Μ.Ε.Α.-Νήσος, 1996, σ. 55-88.
- 3) Θεώρηση, σε συνεργασία με τον καθηγητή Ιστορίας της Φιλοσοφίας στο Α.Π.Θ. Γεράσιμο Βώκο, της μετάφρασης του βιβλίου του Ζιλ Ντελέζ *Σπινόζα*.

Πρακτική φιλοσοφία, μετάφραση Κική Καψαμπέλη, Αθήνα, Νήσος, 1996, 214 σελ.

- 4) Θεώρηση της μετάφρασης του βιβλίου των Jean-Pierre Cometti, Jacques Morizot, Roger Pouivet, *Ζητήματα αισθητικής*, μετάφραση Στέλλα Χρυσικού, Αθήνα, Νήσος, 2005.
- 5) Θεώρηση των μεταφράσεων της ανθολογίας κειμένων Αισθητικής και Θεωρίας της Τέχνης με τίτλο *Έννοιες της τέχνης τον εικοστό αιώνα*: κείμενα των A. Riegl, A. Warburg, M. Proust, R. Musil, P. Valéry, M. Merleau-Ponty, J. Stolnitz, G. Dickie, A. Danto, N. Goodman, M. Dufrenne, G. Deleuze, R. Wollheim, P. Bourdieu και H. Belting, Αθήνα, Α.Σ.Κ.Τ., 2006.
- 6) Θεώρηση της μετάφρασης του βιβλίου με επιμέλεια του Eric Karpeles, *Η ζωγραφική στο έργο του Προυστ. Ένας εικαστικός οδηγός στο Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο*, μετάφραση Μαίρη Κιτρορέφ, Αθήνα, Βιβλιοπωλείον της «Εστίας», 2008.
- 7) Θεώρηση της μετάφρασης της μελέτης του Ρίτσαρντ Βόλχαϊμ *Η τέχνη και τα αντικείμενά της*, μετάφραση Γιάννης Παπαδημητρίου, Αθήνα, ΑΣΚΤ, 2009.

ΤΙΜΗΤΙΚΕΣ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ

Γαλλικό Ινστιτούτο Αθηνών, 18 Φεβρουαρίου 2015: για το σύνολο της διδακτικής, μεταφραστικής, ερευνητικής και φιλοσοφικής δραστηριότητας, απονομή από τη Γαλλική Δημοκρατία του τίτλου του Ιππότη του Ακαδημαϊκού Φοίνικα (Chevalier de l'Ordre des Palmes Académiques).

Κρατικό Βραβείο Λογοτεχνικής Μετάφρασης 2015 για τη μετάφραση της *Αλμπερτίν αγνούμενης* του Μαρσέλ Προυστ.

ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ

Στον συλλογικό τόμο υπό τη διεύθυνση των Geneviève Henrot Sostero και Florence Lautel-Ribstein, *Traduire À la recherche du temps perdu*, Παρίσι, Classiques Garnier, 2015, η πρώτη ελληνική έκδοση του Προυστ (1998-2018) αναφέρεται, μαζί με τη νέα ιαπωνική έκδοση-μετάφραση του Kazuyoshi Yoshikawa (2010→), ως η μία από τις δύο –σε διεθνές επίπεδο- μεταφραστικές αποδόσεις του *Αναζητώντας τον χαμένο χρόνο* που αναθεμελιώνουν την προσέγγιση του Προυστ στηριζόμενες σε νέα φιλολογικά και ερευνητικά δεδομένα.

